

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Analýza dezinformačních platforem ke konkrétnímu tématu
očkování proti nemoci covid-19: ČR a USA ve vzájemném
srovnání**

Štěpánka Hůrková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Analýza dezinformačních platforem ke konkrétnímu
tématu očkování proti nemoci covid-19: ČR a USA ve
vzájemném srovnání**

Štěpánka Hůrková

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, konstruktivní kritiku, čas a cenné rady, které mi věnoval při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	1
2 Konceptualizace pojmů	4
2.1 Zpravodajství a „fake news“	4
2.1.1 Důvěryhodná zpráva.....	4
2.1.2 Misinformace.....	4
2.1.3 Dezinformace a „Fake news“	5
2.2 Dezinformace v širších souvislostech	6
2.2.1 Konspirační teorie	6
2.2.2 Hybridní válka	6
2.2.3 Aktéři šířící dezinformace a misinformace.....	7
3 „Fake news“ jako strategický nástroj politické propagandy	12
4 Metodologie	16
5 Využití ruské propagandy v konkrétních případech	20
5.1 Anexe Krymu	20
5.2 Příběh Lisy	21
5.3 Prezidentské volby v USA v roce 2016	22
5.4 Pandemie covid-19	23
5.4.1 Konspirační teorie v době pandemie.....	25
5.4.2 Ruské působení v době pandemie	26
6 Problematika dezinformačních platforem v ČR	29
6.1 Analýza dezinformačních platforem v ČR	31
6.1.1 cz.Sputniknews.com.....	31
6.1.2 AC24.cz	33
6.2 Konfrontace s politickými projevy „Hradu“	36
7 Problematika dezinformačních platforem v USA	39
7.1 Analýza dezinformačních platforem v USA	41
7.1.1 Sputniknews.com.....	41
7.1.2 Breitbart.com	42
7.2 Konfrontace s politickými projevy prezidentské administrativy v USA	45

8 ČR a USA ve vzájemném srovnání.....	48
9 Závěr	50
10 Seznam literatury	52
11 Resumé.....	64
12 Přílohy.....	66

Seznam tabulek a příloh

Tabulka 1: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu cz.sputniknews.com.....	33
Tabulka 2: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu AC24.cz	35
Tabulka 3: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu Sputniknews.com.....	42
Tabulka 4: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu Breitbart.com	44
Příloha 1: Ruskem kýžená sféra vlivu	66
Příloha 2: Seznam pěti nejaktivnějších politiků na české dezinformační scéně ..	66
Příloha 3: Manipulace článků z tradičních médií	67
Příloha 4: Překládání dezinformačních videí ze zahraničí	67
Příloha 5: Odkazování na blíže nespecifikované údajné odborníky	68
Příloha 6: Facebookový příspěvek iniciativy Chcíp PES.....	68
Příloha 7: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem cz.sputniknews.com.....	69
Příloha 8: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem cz.sputniknews.com.....	69
Příloha 9: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem cz.sputniknews.com	70
Příloha 10: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem cz.sputniknews.com.....	70
Příloha 11: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem cz.sputniknews.com	71

Příloha 12: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem cz.sputniknews.com.....	71
Příloha 13: Nejfrekventovanější slova na dezinformačním webu cz.sputniknews.com.....	72
Příloha 14: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem AC24.cz.....	72
Příloha 15: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem AC24.cz	73
Příloha 16: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem AC24.cz	73
Příloha 17: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem AC24	74
Příloha 18: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem AC24	74
Příloha 19: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem AC24.cz	75
Příloha 20: Nejfrekventovanější slova na dezinformačním webu AC24.cz	75
Příloha 21: Příklady navzájem sdílených článků dezinformačních médií	76
Příloha 22: Typy nedůvěryhodných webů v USA.....	76
Příloha 23: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Sputniknews.com	77
Příloha 24: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem Sputniknews.com.....	77
Příloha 25: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem Sputniknews.com	78
Příloha 26: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem Sputniknews.com.....	78
Příloha 27: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem Sputniknews.com..	79
Příloha 28: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem Sputniknews.com	79

Příloha 29: Nejfrekventovanější slova na dezinformačním webu Sputniknews.com	80
Příloha 30: Konspirační teorie o zdraví Hillary Clinton	80
Příloha 31: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Breitbart.com	81
Příloha 32: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem Breitbart.com	81
Příloha 33: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem Breitbart.com ...	82
Příloha 34: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem Breitbart.com	82
Příloha 35: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem Breitbart.com	83
Příloha 36: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem Breitbart.com .	83
Příloha 37: Nejfrekventovanější slova na dezinformačním webu Breitbart.com	84

1 Úvod

V současné době plné dezinformací (nejen) v mediálním éteru se stále častěji setkáváme se skutečností, kdy objektivní pravda a fakta nehrají při vytváření veřejného mínění tu nejdůležitější roli, záleží totiž převážně na emocích a osobním přesvědčení. Tuto realitu nám každodenně zprostředkovávají i sociální sítě, kde téměř pod jakýmkoli příspěvkem lze nalézt člověka přesvědčeného o své vlastní pravdě bez ohledu na fakta.

S příchodem světové pandemie covidu-19 v roce 2020 se však pro mnohé teprve ukázalo, jakým složitým nástrahám musí lidská společnost zahlcená dezinformacemi čelit. Propast mezi různými názorovými tábory se mnohonásobně prohloubila, když společnost polarizovalo v moderních dějinách dosud výhradně apolitické téma zdraví jedince. Frustrace spolu s násilím mezi lidmi v průběhu pandemie gradovala, značně příživována dezinformačními weby.

Téma analýzy dezinformačních platforem k tématu očkování proti nemoci covid-19 jsem si vybrala z důvodu osobní fascinace. Ve svém okolí jsem zpozorovala mnoho odlišných názorů na toto téma a velice mě lákalo se mu věnovat i po akademické stránce. Také si myslím, že skrz analýzu dezinformačních platforem a prokremelských webů lze identifikovat princip jejich fungování a zvyšovat tak i určitou mediální gramotnost, budovat toleranci vůči *fake news* a naučit se kriticky hodnotit předložené informace. Vůči dezinformacím jsou více či méně zranitelné všechny demografické skupiny obyvatel, a proto z této práce může těžit absolutně každý.

Při zpracovávání této práce vycházím z předpokladu, že představitelé Ruské federace v čele s Kremlem patří k předním šířitelům dezinformací a nejen pro Evropu jsou nejrelevantnějšími a nejaktivnějšími aktéry v této oblasti. Proto je mým cílem v rámci této práce poukázat na ruskou strategii prostřednictvím analýzy prokremelských dezinformačních platforem k tématu očkování proti nemoci covid-19. Svá zjištění konfrontuji s vyjádřeními představitelů „Hradu“ v České republice (dále jen ČR) a prezidentské administrativy v USA. Pokusím se

najít paralely mezi těmito vyjádřeními a narativem prokremelských dezinformačních webů.

Svůj cíl tedy formuluji do následující výzkumné otázky: *Existují paralely mezi prokremelským narativem publikovaným na vybraných dezinformačních platformách a výroky prezidentů ČR a USA?* Rozpracovanější a přesnější znění výzkumné otázky jsem uvedla v metodologické části této práce.

Samotná práce je rozdělena do dvou částí. V teoreticko-metodologické části nejprve konceptualizuji pojmy, které jsou esenciálními stavebními jednotkami pro tuto práci. Jedná se o termíny důvěryhodná zpráva, misinformace, dezinformace a *fake news*, konspirační teorie, hybridní válka a aktéři šířící dezinformace a misinformace. Dále se budu zabývat tématem *fake news* jako strategický nástroj politické propagandy. V této sekci stručně nastíním, jak ruská propaganda využívá dezinformace k plnění svých cílů. V metodologii přiblížím způsob zpracování dat, uvedu výzkumnou otázku a cíl práce. Také si stanovím metodu, pomocí které budu zpracovávat data v analytické části. Vybrala jsem si kvalitativní obsahovou analýzu s kvantitativními prvky.

V analytické části nejprve představím využití dezinformací v ruské propagandě na konkrétních příkladech, díky nimž lze lépe pochopit, jak dezinformační propaganda funguje v praxi. Následně se budu jednotlivě věnovat problematice vybraných dezinformačních platform v ČR a USA, kde budu zkoumat jejich přístup k vakcinaci proti nemoci covid-19. Svá zjištění budu porovnávat s výroky „Hradu“ a „Bílého domu“, jež na závěr také mezi sebou porovnáám. Nakonec interpretuji zjištěné výsledky.

Ve své práci pracuji s cizími pojmy jako např. *fake news* nebo *insider*. Tyto pojmy budu uvádět v kurzívě.

Pro svou bakalářskou práci jsem využila odborné zdroje, které se věnovaly dezinformacím, dezinformačním platformám, ruské propagandě, hybridní válce a konspiračním teoriím. Čerpala jsem např. z databází jako je Jstor, Google scholar

či Researchgate. Kromě odborných zdrojů jsem využívala i články z médií jako BBC, ČT24, Politico apod. Analyzovaná data pochází přímo z dezinformačních webů. K provedení analýzy jsem použila nástroj MAXQDA 2022.

2 Konceptualizace pojmů

V následující části bude definováno několik základních pojmů, na kterých tato práce bude dále stavět. Nejedná se pouze o termíny, které se často vyskytují v odborných publikacích. Rezonují totiž také napříč žurnalistickou mluvou a sociálními médii, jež jsou pro tuto práci esenciální.

2.1 Zpravodajství a „fake news“

V této části konceptualizace se budu věnovat pojmům z žurnalistického prostředí, konkrétně jde o důvěryhodnou zprávu, misinformaci, dezinformaci a *fake news*. Jde o základní stavební kameny celé práce, proto je důležité tyto termíny jasně definovat a rozlišit.

2.1.1 Důvěryhodná zpráva

Aby bylo možné zcela porozumět dezinformacím, je nezbytné umět je odlišit od relevantních a důvěryhodných zpráv. Dle definice BBC se jedná o žurnalistiku založenou na faktech, která jsou buď přímo pozorována a ověřena zpravodajem, či ověřena z několika různých zdrojů (BBC 2017). Zároveň kvalitní a relevantní zprávy musí být nestranné, přesné, nezávislé a férové (ibid).

Spolu s relevantní zprávou se často pojí i koncept kvalitní žurnalistiky. Tu můžeme rozpoznat podle následujících kritérií: žurnalistika musí být pravdivá a založená na ověřených faktech; pokrývat relevantní a důležitá témata; žurnalistika slouží občanům jako nestranný hlídač mocných; musí být nezávislá, musí poskytovat prostor kritice veřejnosti a kompromisu; žurnalistika musí být srozumitelná a systematická (Vehkoo 2010: 15). Za média, která produkují kvalitní žurnalistiku, se obecně považuje např. BBC, *The Guardian*, *The Times* nebo v případě ČR Česká televize.

2.1.2 Misinformace

Na druhé straně spektra se nachází tři velmi podobné termíny – misinformace, dezinformace a *fake news*. Misinformace lze dle BBC vnímat jako zastřešující termín, který je používán k popisu nepravdivých, zavádějících

informací nebo informací, které byly vytrženy z kontextu (BBC 2022). U misinformací se nebere v potaz motivace aktéra, který je šíří, tedy ať už se jedná o úmysl či nikoli.

Misinformace může šířit a vytvářet (byť neúmyslně) téměř kdokoli – od tradičních médií, politiků, veřejných institucí, lobbistů, až po uživatele sociálních sítí. Stejně obsáhlá jsou i témata, která misinformace pokrývají – nehody, přírodní katastrofy, politiku, zdravotnictví, ekonomii apod. (Cunliffe-Jones a kol. 2018: 20).

Klasickým a dobře známým příkladem misinformace je třeba šíření neověřené zprávy o úmrtí známé osobnosti. Již mnohokrát se stalo, že napříč sociálními sítěmi, ba dokonce i novinami, proletěla zpráva o úmrtí významného člověka, která se později ukázala jako falešná. Svůj předčasný nekrolog si mohla mimo jiné přečíst např. britská královna Alžběta II., kterou na Twitteru označila za mrtvou novinářka Ahmen Khawaja (Aktuálně.cz 2015).

2.1.3 Dezinformace a „Fake news“

Dezinformace naopak BBC vykládá jako úmyslně šířené nepravdivé informace, jejichž účelem často bývá oklamat recipienty tak, aby přijali určitý názor či volili určitým způsobem (BBC 2022). Mezi jiné motivace lze zařadit finanční zisk z reklam, který je generovaný každým jednotlivým kliknutím na daný článek. Dezinformace jsou vytvářeny tak, aby se dostaly mezi co nejvíce recipientů. Jejich obsah cíleně vyvolává u recipientů emocionální reakci, kteří dezinformaci kvůli tomu šíří dále (Calabrese 2020).

Další pojem, který je nutno konceptualizovat, je *fake news*. BBC vysvětluje *fake news* jako hovorový výraz populární převážně u politiků a aktivistů, který používají především proto, aby bagatelizovali články, které nesouzní s jejich agendou, bez ohledu na to, zda jsou pravdivé či ne (BBC 2022). Jelikož je *fake news* cizí pojem, vyznačuji ho kurzívou. Také pro účely této práce termín *fake news* identifikuji jako zcela zaměnitelný s termínem dezinformace.

2.2 Dezinformace v širších souvislostech

V následující části konceptualizace definuji, co je konspirační teorie, informační válka v kontextu hybridní války a jací aktéři šíří dezinformace a misinformace. Tyto termíny poskytují hlubší vhled do světa dezinformací a dodávají kontext potřebný k této práci.

2.2.1 Konspirační teorie

S pojmem *fake news* se neodmyslitelně pojí i konspirační teorie. Konspirační teorii lze dle webu encyklopedie Britannica chápat jako pokus o vysvětlení tragických událostí jako výsledek činnosti malé skupiny mocných lidí (Reid 2021). Konspirace se často vyznačují tím, že odmítají širokou veřejností přijímaný narativ událostí a oficiální vysvětlení vnímají jako důkaz konspirace samotné. Konspirace se většinou vyskytují v době, kdy ve společnosti převládá nejistota či trauma v důsledku katastrof (ať se již jedná o přírodní katastrofy jako tsunami, zemětřesení či pandemie, nebo události jako válka a dlouhodobá ekonomická recese). Nejznámější konspirační teorie se týkají např. atentátu na J. F. Kennedyho nebo útoku ze dne 11. září (ibid).

Jaké nebezpečí představují konspirační teorie pro společnost, se mimo jiné ukázalo i dne 4. 12. 2016 ve Washingtonu DC. Muž tehdy několikrát vystřelil útočnou puškou do stropu místní pizzerie, jelikož uvěřil, že tehdejší kandidátka na prezidentský post, Hillary Clintonová, zde zprostředkovává prostituci dětí (Tandoc – Lim – Ling 2017: 137). Konspirační teorie známá jako *Pizzagate* se rozšířila díky pravicovým blogům a sociálním sítím, a kromě již zmiňovaného incidentu způsobila to, že se pizzerie stala předmětem velkého množství výhrůžek (ibid).

2.2.2 Hybridní válka

Dalším termínem, který je důležitý konceptualizovat pro účely této práce, je hybridní válka. Tu NATO charakterizuje jako využívání tradičních donucovacích nástrojů v kombinaci s alternativními (Bilal 2021). Typickým poznávacím znakem hybridní války je, že nelze s přesností rozeznat, kdy konflikt započal. Hranice mezi mírem a válkou jsou k nerozeznání. Dalším takovým

znamením je vágnost hybridních útoků. Postižený aktér (stát, firmy, občané,...) je buď není schopen vůbec detekovat, nebo neumí s jistotou určit, kdo je agresorem (ibid).

V souvislosti s hybridní válkou lze také narazit na pojem informační válka. NATO vysvětluje informační válku jako operaci vedenou z důvodu získání informační převahy nad protivníkem (NATO 2021a). Součástí informační války je sběr a ochrana vlastních informací, napadání informačních systémů protivníka a narušování jeho informačního toku. Jako typický příklad lze uvést například kyberútoky na veřejné instituce či služby, např. nemocnice.

Ačkoli informační válka není výdobytkem moderní doby, do podvědomí široké veřejnosti se dostala ve velké míře až v roce 2014 s ruskou anexí Krymu (ibid). Rusko využívalo tradiční média s prokremelskými názory a zároveň média sociální za pomoci tzv. trollích farem k tomu, aby šířilo svou verzi událostí.

2.2.3 Aktéři šířící dezinformace a misinformace

Nakonec zbývá již pouze konceptualizovat aktéry, kteří šíří dezinformace a misinformace. Pro účely této práce jsem vybrala následující fráze: Kreml a jeho prostředky, ruská dezinformační média, *bot*, trollí farma a užitečný idiot. Charakteristiku užitečného idiota lze nadále blíže prozkoumat díky typologii BBC, která uvádí 7 aktérů šířící misinformace: vtipálek, podvodník, politik, konspirační teoretik, *insider*, příbuzný a celebrita (Spring 2020). Pro větší přehlednost textu uvádím předmět konceptualizace vždy na začátku odstavce kurzívou.

Kreml a jeho prostředky. Kremlem a jeho prostředky jsou v podstatě míněny ruské státní instituce a jejich představitelé, lze tedy použít poněkud generalizující, nicméně jednoduché a všezahrnující označení Rusko. Rusko, a před ním i Sovětský svaz, mají již téměř historickou tradici v šíření dezinformací. Činí tomu tak prostřednictvím politiků, tiskových mluvčích, státních médií, webů i sociálních médií (U. S. Department of State: 2022). Jak Rusko vytváří dezinformační kampaně lze demonstrovat i na případu ruské vojenské intervence v Sýrii v roce 2015. Rusko se nejprve zaujalo odmítavý přístup k Západem vedené

koalici, kterou označilo za neefektivní; překroutilo příčiny občanské války v Sýrii a uprchlické krize; rozptýlilo pozornost od občanské války v Sýrii obviněním Západu z toho, že může za krizovou situaci v Iráku a Libyi; a nakonec rozdmýchávalo strach mezi lidmi tvrzením, že boj proti ISIS i Asadově režimu by zvýšilo hrozbu teroristických útoků v Evropě (Czuperski a kol. 2016: 8). Všechny tyto kroky byly důkladně pokryté ve státní televizi RT (bývalá *Russia Today*), a kromě prezidenta Vladimira Putina se jich účastnili i jiní významní ruští politici, např. ministr zahraničí Sergej Lavrov. Ten například často zpochybňoval úmysly Západem vedené koalice; např. prohlásil, že USA odmítají provádět vzdušné nálety na potvrzené lokace jednotek ISIS (ibid).

Ruská dezinformační média. Ruská dezinformační média, proruská či též prokremelská označují takové stránky, účty na sociálních sítích, videa apod., které organizovaně zveřejňují a šíří propagandu zadanou ruskou vládou. Snaží se tuto dezinformační kampaň šířit v co nejvíce jazycích a jejich konečným cílem je polarizovat společnost, destabilizovat a obrátit demokratické země proti sobě (Benková 2018). Problém ruských dezinformačních webů se stal zjevným během anexe Krymu a globální pozornost získal během prezidentských voleb v USA v roce 2016 (ibid). V ČR lze uvést jako příklad prokremelského webu např. AC24.cz, Aeronet či Protiproud apod., v mezinárodním prostředí se jedná např. o mnohojazyčný Sputnik.

Bot. Označení *bot* popisuje zautomatizovaný počítačový software, který provádí repetitivní úkoly a zároveň pracuje v rámci nějakého algoritmu (Pamment 2021). *Boti* jsou používáni například k masivnímu rozšiřování dezinformací či zkreslení online diskuzí. Toho docilují tím, že vytváří příspěvky na sociálních médiích nebo píšou komentáře. Zpravidla uplatňují dva přístupy: buď se *boti* soustředí převážně na kvantitu a rychlost příspěvků (takzvaně spamují), nebo je jejich cílem co nejpřesněji napodobit chování skutečného uživatele (ibid).

Trollí farma. Trollí farma nebo taktéž továrna na *fake news* je termín označující entitu, která na internetu provádí dezinformační a propagandistické aktivity (NATO 2021b). Aktivity trollích farem se často skrývají pod zástěrkou

např. PR agentury apod. Zaměstnanci trollích farem vytváří falešné profily na sociálních médiích, které nadále spravují tak, aby se jevíly jako profily běžných uživatelů. Jejich prostřednictvím šíří propagandu a dezinformace mezi ostatní uživatele. Trollí farmy taktéž vytváří i celé internetové stránky, které podporují jejich lživý narativ (ibid).

Užitečný idiot. Dalším termínem, který byl vybrán ke konceptualizaci pro tuto práci, je užitečný idiot. Dle definice Cambridge Dictionary se jedná o člověka, který je velmi snadno přesvědčen k tomu, aby konal, říkal nebo věřil věcem, které politicky pomůžou jinému jedinci či skupince lidí (Cambridge Dictionary 2022). Typologie BBC, které se v následujícím segmentu bude tato práce věnovat, zkoumá konkrétní typy lidí, kteří se dají označit za užitečné idioty. Je ovšem potřeba dodat, že u konkrétních jedinců je velmi složité určit, zda se jedná „pouze“ o užitečné idioty, nebo jsou si naprosto vědomi svého chování a jeho důsledků.

Vtipálek. Vtipálek může vystupovat v podobě např. satirického účtu na sociálních sítích parodující některého politika, jinou veřejně známou osobnost či instituci. Takovéto účty slouží primárně pro pobavení a ne s úmyslem dezinformovat, což dokládá označení „parodický účet“ v popisku těchto profilů. I přesto lze však nalézt několik případů, kdy tyto účty byly citovány v médiích jako seriózní zdroje, např. citace satirického účtu ruského velvyslanectví v televizi Prima či falešného profilu Karla Schwarzenberga v deníku Metro (Rybová 2019) a misinformace tak byly šířeny.

Podvodník. Podvodníkem je myšlen člověk, který šíří dezinformace za účelem finančního zisku. Nejspíše nejznámějším příkladem podvodníka je „nigerijský princ“ (Schaffer 2012: 159). Princip tohoto podvodu je relativně jednoduchý. Podvodník rozesílá spamové e-maily, ve kterých se vydává za významnou osobnost pocházející z Nigérie. Tvrdí, že má přístup k velké sumě peněz, kterou potřebuje převést na zahraniční účet a žádá příjemce e-mailu o pomoc výměnou za procentuální odměnu z domnělé částky. Aby příjemci e-mailu mohli však svou odměnu obdržet, musí podvodníkům poskytnout citlivé osobní údaje, např. bankovní informace, údaje z platební karty, adresu apod. Často

jsou oběti také dotlačeny k zaplacení údajných bankovních poplatků za převod peněz (Schaffer 2012: 160). Netřeba dodávat, že oběti žádnou odměnu neobdrží.

Spříznění politici v zahraničí. Další výraznou skupinou šířící misinformace jsou spříznění politici v zahraničí. Samotné kremelské politiky z této kategorie vyřazují, jelikož je pro účely této práce vnímám vyloženě jako představitele Kremle, kteří již byli popsáni výše. Spřízněnými politiky v zahraničí jsou tedy míněni političtí představitelé jiných zemí než Rusko, kteří vědomě využívají ruské propagandy ve svůj prospěch či nevědomě plní funkci užitečného idiota. Jako exemplární příklad lze použít extrémistickou pravicovou německou stranu Alternative für Deutschland (AfD), která systematicky šířila a vymýšlela lživé narativy týkající se Greta Thunberg. AfD soustavně napadala Gretu Thunberg na sociálních sítích, spojovala její jméno např. s Georgem Sorosem či s organizací Antifa (Aashka a kol. 2020). Spojení organizace Antifa s Gretou Thunberg bylo evidováno u 42 % facebookových příspěvků AfD, což zapadá do striktně odmítavého přístupu vůči změně klimatu, který strana dlouhodobě zastává (ibid).

Konspirační teoretici. Neopomenutelní jsou taktéž konspirační teoretici. Alex Jones - republikán, moderátor rádiových talkshow a provozovatel dezinformačního webu infowars.com je velká osobnost na poli konspiračních teorií v USA. Mezi konspirační teze, které šíří, patří např. tvrzení, že federální agentura pro zvládání krize (FEMA) chce zavírat americké občany do koncentračních táborů, že americkou vládu tajně manipuluje mezinárodní malá skupina elit zvaná „Nový světový řád“ či že Barack Obama a Hillary Clinton jsou doslovní démoni z pekla (Beauchamp 2016). Jonesovu stránku infowars.com průměrně měsíčně navštíví 10 milionů uživatelů, mezi jimiž se nachází i nezanedbatelné množství podporovatelů Donalda Trumpa (ibid).

Insider. Insider je označení pro jedince, který o sobě tvrdí, že díky své pracovní pozici má přístup k informacím, které se nedostanou na veřejnost. Tento jedinec díky své údajné profesi může vzbuzovat pocity důvěry a jeho tvrzení získávají kredibilitu. Nicméně není možné ověřit, zda insider mluví pravdu či nikoli (Spring 2020). Jako příklad lze uvést video, které v době pandemie nemoci

covid-19 kolovalo po sociálních sítích. V něm hovoří údajná zdravotní sestra o 150 úmrtích po očkování, o bakteriálních zánětech plic způsobenými nošením roušek a o podvodech s hospitalizovanými pacienty (Cemper 2021). Toto video mimo jiné dostali do podvědomí veřejnosti slovenští rapeři Rytmus a Separ, kteří ho sdíleli na svém Instagramu (ibid).

Rodinní příslušníci. Zásadní podíl na šíření misinformací mají také rodinní příslušníci. Ti se mnohdy svým jednáním pouze snaží pomoci a sami si myslí, že konají pozitivní věc. Misinformace mohou šířit přes platformy soukromějšího typu, jako např. Facebook Messenger, WhatsApp či pomocí řetězových e-mailů (Spring 2020). Jako příklad poslouží i tentokrát případ z doby pandemie nemoci covid-19, kdy Ludmila N. na svém Facebooku sdílela příspěvek, kde popisovala úmrtí a mozkové příhody, které se měli objevit po vakcinaci u synových spolužáků. Informace původně pocházeli od syna paní Ludmily, který se je měl dozvědět od příbuzného údajně zemřelého (Pika 2021).

Celebrita. Posledním aktérem šířící misinformace dle typologie BBC je celebrita. Analýza bezpečnostního centra Evropské hodnoty uvádí, že celebrity hrály významnou roli při šíření narativů dezinformační scény v době pandemie covid-19. Uvádí konkrétně např. Janka Ledeckého, který tvrdil, že „pandemie je marketingová kampaň farmaceutických firem, které chtějí lidem vnutit nejdřív testy a potom i vakcíny. Vakcína bude povinná, a pokud nebude, ukáže se, že dokážeme žít i bez ní“ (Krátká Špalková – Víchová 2021). Toto tvrzení získalo na facebookovém účtu Ledeckého pozornost více než 2 milionů uživatelů. Zároveň zapadá do jednoho z narativů české dezinformační scény, který tvrdí, že covid-19 byl záměrně vytvořen, šířen či využíván farmaceutickými firmami (ibid).

3 „Fake news“ jako strategický nástroj politické propagandy

Když se ohlédneme do minulosti, má se za to, že propaganda existuje v lidské společnosti již od dob antiky (Prokop 2005: 9). Provázela civilizace v řadě významných historických milnících – v křížových výpravách, za Francouzské revoluce, v první i druhé světové válce či za Studené války. Netřeba zmiňovat, že v průběhu let se podoba propagandy měnila a s ní i nástroje, které byly v souvislosti s propagandou využívány (Prokop 2005: passim). Jedním z nástrojů používaným k vytvoření propagandistického narativu je i využití *fake news*. V následující části práce se zaměřím převážně na šíření *fake news* pod taktovkou ruské vlády.

Nejprve je nutné odpovědět na otázku, co si Rusko od své agendy šíření dezinformací slibuje a jaké jsou jeho cíle. Tím se mimo jiné zabývá i Andrew Radin, který za cíle Ruska označil následující: obrana stávajícího území a režimu; uznání jako významné velmoci určující dění v mezinárodních vztazích ostatními státy; zastavení rozšiřování NATO a EU; udržení a případně rozšiřování své sféry vlivu; a také ekonomická prosperita (Radin – Demus – Marcinek 2020: 3).

Kromě již zmíněné sféry vlivu zobrazené na příloze 1, kterou se Rusko snaží udržet, zde existuje *Russkiy Mir* (Ruský svět), který do jisté míry také o ruských zájmech vypovídá. *Russkiy Mir* není pouze organizace, která má za úkol podporovat a rozšiřovat zájem o ruský jazyk a kulturu v zahraničí, jedná se také o ideologický koncept, který má sjednotit Rusko s rusky mluvícími menšinami všude po světě (Meister 2016: 11). Klíčové body koncepce *Russkiy Mir* použil Putin např. při obhajování anexe Krymu, kdy mluvil o Rusech jako o „rozděleném národu“ a zdůrazňoval potřebu dosáhnout jednoty historického území Ruska (ibid).

Aby Rusko svých cílů dosáhlo, aktivně podkopává autoritu NATO, EU a dalších západních spojenců, snaží se pomocí propagandy a sociálních sítí polarizovat společnost a nabourat její soudržnost (Ozawa 2020: 21). Zneužívá tak slabosti demokratických zemí, která spočívá v náchylnosti svobody slova a tisku

vůči *fake news*. Rusko míří poškozující narativy vůči určitým politikům, hnutí či institucím prostřednictvím řady aktérů: televizní stanice RT, média Sputnik, tajných služeb (GRU, FSB, SVR) a trollích farem (Robbins 2020: 33).

Následně je kruciální porozumět tomu, s jakými technikami ruská propaganda pracuje. Podle Andrewa Wilsona existují 4 různé typy ruské propagandy: vytváření zmatku, technika postrčení, domácí propaganda a vytvoření alternativní reality (Wilson 2017).

Vytváření zmatku je všeřikající pojmenování. Autor tvrdí, že cílem propagandy není přesvědčit či konvertovat její konzumenty, nýbrž je zmást. Toho dosáhne tak, že vytvoří dostatek verzí jedné reality a rozšíří je mezi konzumenty tak, že jsou ponecháni napospas morální i faktické relativitě a neschopni rozpoznat pravdu od dezinformací (ibid). Obdobnou technikou je i čtyřfázová taktika „odmítnout, překroutit, rozptýlit a vyděsit“ (White 2016: 2). Tuto techniku lze přiblížit na příkladu přítomnosti ruských vojáků na Krymu. Ruská vláda nejprve protlačovala odmítavý narativ, že žádní ruští vojáci na Krymu přítomni nebyli. Když tyto informace dále přetrvávaly, Kreml překroutil realitu: uznal přítomnost ruských vojáků na Krymu, nicméně tvrdil, že se jednalo dobrovolnické jednotky, které byly na Krymu již legálně umístěny dlouho před anexí. V případě, že překroucení reality nepřineslo kýžený výsledek, ruská vláda se uchýlí k rozptýlení a přichází s narativem, že Ukrajinci jsou fašisté. Pokud všechny předchozí metody selžou, Kreml se uchýlí k zastrašování – začne např. zmiňovat možnost použití jaderných zbraní (ibid).

Technika postrčení je pro ruskou propagandu velmi lukrativní, jelikož pokud je použita správně, má dlouhodobý efekt. Jejím principem je upevňování názorů, které již ve společnosti existují. Tento typ propagandy je zaměřený na politické strany, konkrétní politiky a silné názorové skupiny, které se snaží utvrdit v anti-systemických názorech (Wilson 2017). Charakteristickým znakem je absence ústředního narativu – názory zprostředkované ruskou propagandou mohou mít nacionalistické i separatistické, džihádistické i islamofobní téma apod.

Pokud ovšem přeci nějaké téma přetrvává, je to určitě anti-západně naladěné, anti-evropské, anti-globalistické či anti-kapitalistické (ibid).

Domácí propaganda je zaměřená vytvoření a udržení většinové podpory pro současný režim a prezidenta Vladimira Putina. Rusko jako takové postrádá společnou ideologii a vzhledem k jeho velikosti a různorodému etnickému složení obyvatel je většinová podpora režimu krucióální složkou k udržení statutu quo (ibid).

Posledním typem ruské propagandy je vytváření alternativních realit. Tato technika je zaměřena především na země, které se nachází v bezprostřední geografické blízkosti Ruska. Bezprostřední geografickou blízkostí jsou v tomto případě míněny bývalé státy Sovětského svazu (ibid). Technika vytváření alternativních realit kombinuje šíření ruského propagandistického narativu s podpůrnými aktéry, který tento narativ potvrdí. Může se jednat o pro-ruské politické strany, politiky, neziskové organizace či dokonce kostely. Narativ i aktéři se ve své činnosti vzájemně podporují a vytváří tak dojem jiné reality (ibid).

Dále je nutné pochopit, jak přesně funguje systematické šíření ruské propagandy. Tento proces velmi dobře popsal Oz Sultan v 5 krocích (Sultan 2019: 45).

- 1) *Initiating incident*. Zahajujícím prvkem je započítí incidentu (jako tomu je např. v příběhu Lisy, viz níže).
- 2) *Press or social validation*. Následně je nutné, aby (prokremelský) tisk či veřejnost tento incident vzali na vědomí.
- 3) *Foreign power amplification*. Třetím krokem je amplifikace cizí vládou, to může např. znamenat, že ruská vláda daný incident okomentuje.
- 4) *Social buzz and shares*. Ve čtvrté fázi ruská propaganda nechá příběh nabrat co nejvíce pozornosti; sdílením se incident dostává do povědomí masy uživatelů.
- 5) *Consumation of propaganda*. V páté finální fázi je za předpokladu splnění předchozích podmínek vytvořeno již takové prostředí, ve kterém se ruská

propaganda stává ovlivňujícím faktorem pro koncové uživatele sociálních médií, následné konzumenty.

Sultan taktéž ve svém textu říká, že narušit tento řetězec může být velice složité díky nepřípravenosti aktérů (národů, politiků, korporací, jedinců, apod.), na které je ruská propaganda cílena (ibid).

4 Metodologie

Kompletování analytické části této práce jsem si rozdělila na přípravnou fázi a analýzu samotnou. V rámci přípravné fáze jsem si nejprve stanovila výzkumnou otázku: *Existují paralely mezi prokremelským narativem publikovaným na dezinformačních platformách AC24.cz, cz.sputniknews.com, Breitbart.com a Sputniknews.com a vyjadřováním prezidentů v ČR a USA k tématu očkování proti nemoci covid-19?* A podotázku: *V případě, že ano, v čem se podobají a v čem naopak liší?* Při sestavování výzkumné otázky jsem vycházela z hypotézy, že rétorika prezidenta Miloše Zemana se bude podobat narativu prokremelských dezinformačních webů, a to především kvůli dlouhodobé náklonosti Miloše Zemana k Vladimíru Putinovi, která již v minulosti zapříčinila, že Zeman přijal ruský narativ¹.

Původním záměrem práce bylo analyzovat dezinformační média od začátku pandemie do současnosti. Kromě porovnání prokremelského narativu s výroky „Hradu“ jsem je také chtěla porovnat jak s prezidentskou administrativou Donalda Trumpa, tak s administrativou Joe Bidena. Očekávala jsem, že získám zajímavé porovnání mezi Zemanem a Trumpem, u kterých jsem předpokládala, že určité paralely mezi jejich rétorikou a prokremelským narativem naleznou. Tento předpokládaný výsledek bych komparovala s administrativou Joe Bidena, u kterého jsem naopak předpokládala, že paralely s prokremelským narativem se objevovat nebudou.

V průběhu psaní práce jsem však zjistila, že objem korpusu dat byl příliš velký a neslučitelný se stanovenou délkou bakalářské práce. Z toho důvodu jsem omezila sběr dat pouze na rok 2021. Jedná se o rok, kdy se Donald Trump již nenacházel v úřadu, proto jsem původní koncepci práce omezila pouze na nástupnickou administrativu. Cílem této práce je tedy analyzovat vybraná dezinformační média a jejich pojetí tématu očkování proti nemoci covid-19 za rok

---

¹ Např. v projevu ke kauze Vrbětice, kdy Zeman tvrdil, že neexistují žádné důkazy, které by naznačovaly přítomnost ruských agentů ve Vrběticích. Ruská média tento Zemanův výrok při informování o výbuchu muničního skladu značně zdůrazňovala (Seznam zprávy 2021).

2021 a z těchto výsledků odvodit případné paralely mezi narativem prokremelských webů a vyjádřeními prezidentské kanceláře Miloše Zemana a prezidentské administrativy Joe Bidena.

Součástí přípravné fáze byl sběr dat. Pomocí předem stanovených lemmat jsem si vyhledala články na již zmíněných dezinformačních webech. Vyhledávání jsem omezila na období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021. Celkový počet vyhledaných výsledků již nelze zjistit z důvodu zablokování dezinformačních platform sdružením CZ.NIC dne 25. 2. 2022 v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu. Databázi článků jsem nadále zredukovala za využití následujících klíčových slov: *vakcína, očkování, koronavirus, covid-19, Pfizer, Moderna, AstraZeneca, Johnson & Johnson, Janssen, Sputnik V a vedlejší účinky*. Tato klíčová slova jsem použila k vybrání užšího reprezentativního a relevantního vzorku článků pro dané téma. Za relevantní považuji takové články, které obsahují alespoň 10 shod s klíčovými slovy. Po zredukování se mnou zkoumaný korpus dat vykryštoval na celkový počet 1 196 článků. Analyzované články se mi podařilo stáhnout ještě před zablokováním dezinformačních platform. Ke klasifikování a zpracování stažených dat jsem využila zkušební verzi programu MAXQDA 2022. Samotná data jsem zpracovala prostřednictvím programu Excel.

Pro zpracování dat jsem využila metody obsahové analýzy k rozboru dezinformačních webů, který je stěžejním bodem pro analytickou část této práce. Dle vědců se obsahová analýza používá k analýze různorodých dat vizuálního i verbálního charakteru. Tím, že obsahová analýza kategorizuje data, lze lépe charakterizovat zkoumaný fenomén či odhalit trend (Harwood – Garry 2003: 479). Jedná se o metodiku výzkumu, která produkuje objektivní, systematické a kvalitní výsledky (Kassarjian 1977: 8). Také dodávají, že je vhodná pro výzkum v oborech politologie, žurnalistiky, sociální psychologie, komunikačních studií či při výzkumu politické propagandy (ibid). Lze zvolit jak kvantitativní, tak i kvalitativní metodu. Já si pro svou práci vybrala kvalitativní obsahovou analýzu s kvantitativními prvky.

Než jsem však začala zpracovávat analýzu samotnou, uvedla jsem několik příkladů, jak se *fake news* využívaly v praxi za účelem šíření politické propagandy. Tyto příklady dodaly práci hlubší kontext. Z důvodu stanovené délky bakalářské práce jsem se rozhodla vynechat téma války v Gruzii a Gerasimovy doktríny. Začala jsem anexí Krymu v roce 2014, jelikož tuto událost považuji za významný zlomový bod moderního vnímání dezinformací. Další příklady pokračují v chronologickém řazení až do současnosti.

Poté již následuje samotná analýza. Nejprve jsem zjistila, jaký je stav pokrytí vakcín na jednotlivých webech dezinformačních médií. Poté jsem se zaměřila na kvalitativní posuzování pokrytí jednotlivých vakcín dezinformačními médii. Ke každému výroku dezinformačních médií ke konkrétním vakcínám jsem přiřadila hodnotu pozitivní, neutrální, nebo negativní. Na základě těchto výroků jsem zjišťovala, jakým způsobem daná dezinformační média informovala o jednotlivých vakcínách. Pro každé dezinformační médium jsem také vytvořila přehled nejopakovanějších negativních výroků. Jedná se o subjektivní hodnocení, což znamená, že pokud by stejná data hodnotil jiný výzkumník, výsledky se mohou lišit. Přesto se pokusím definovat mantinely, podle kterých jsem výroky hodnotila.

Za pozitivní výrok² považuji takový, který vyzdvihuje přednosti dané vakcíny, soustředí se především na pozitivní účinky, které přináší či jsou v budoucnu očekávané. Za neutrální výrok³ považuji faktické vyjadřování, citově nezabarvené konstatování a citace objektivních zdrojů. Za negativní výrok⁴ považuji takový, který se k dané vakcíně vyjadřuje pejorativně, vyzdvihuje především záporné a nežádoucí účinky. Za negativní výrok zároveň považuji vyjádření přehnaného skepticismu např. v rozhovoru či v názorovém segmentu.

---

² Příklad pozitivního výroku: *V průběhu klinických testů ruské vakcíny nebyly zjištěny žádné závažné nežádoucí účinky, navíc u 100 % účastníků klinických testů vakcína Sputnik V vytvořila stabilní humorální a buněčnou imunitní odpověď.*

³ Příklad neutrálního výroku: *EMA schválila pro použití v EU čtyři vakcíny proti koronaviru: AstraZeneca, Johnson & Johnson, Pfizer/BioNTech a Moderna.*

⁴ Příklad negativního výroku: *75letý Izraelec zemřel dvě hodiny poté, co se nechal očkovat vakcínou od společnosti Pfizer, kterou se očkuje v ČR i na Slovensku.*

Získaná data jsem nadále zpracovala, interpretovala a porovnávala je nejprve s výroky kanceláře Miloše Zemana a poté s administrativou Joe Bidena. Situaci dezinformačních médií ve vztahu k politickým výročkům prezidentského úřadu v ČR a USA jsem nakonec porovnávala i mezi sebou navzájem.

5 Využití ruské propagandy v konkrétních případech

V následující části práce uvedu příklady využití ruské propagandy v praxi, které pomohou pochopit fungování ruské propagandy.

5.1 Anexe Krymu

Případ anexe Krymu je pravděpodobně jedna z prvních situací v moderních dějinách, která strhla pozornost demokratických zemí na ruské techniky práce s dezinformacemi. Když Vladimir Putin anektoval Krym, čemuž byl Západ schopen pouze nečinně přihlížet, odvrátil Ukrajinu od slibného směřování ke vstupu do EU nebo možná i do NATO. Kromě financování separatistických jednotek na Krymu, Putin používal v konfliktu neoznačené vojenské síly, zmanipulované referendum či intenzivní mediální propagandu ruského narativu – tyto nástroje jsou modelovým příkladem užití hybridní války v praxi.

Na anexi Krymu je pozoruhodné mimo jiné i to, že Rusko bylo schopné dosáhnout svých cílů pouze za pomoci hybridních taktik, aniž by explicitně vyhlásilo válku Ukrajině (Banasik 2016: 31). František Vrábel, ředitel společnosti *Semantic Visions*, prohlásil, že kremelská propaganda připravovala své obyvatelstvo na anexi Krymu již dva roky před začátkem agrese. Podle Vrábela zhruba od poloviny roku 2012 je možné zpozorovat jasný trend, kdy ruská média přestávají o Ukrajině referovat pozitivně a převládá negativní sentiment v souvislosti s Ukrajinou jako celkem, její vládou, prezidentem, obchodem apod. (Břešťan 2018).

Ruská verze událostí říkala, že pouze vykonávala vůli krymského lidu, kteří chtěli být k Rusku připojeni (Gedmin 2014: 8). Objektivní realita však svědčí o opaku. Krymské referendum z 16. března 2014 o připojení Krymu k Ruské federaci bylo nelegální z hlediska ukrajinského i mezinárodního práva. Voliči neměli možnost volit status quo; původní obyvatelstvo Krymu, krymští Tataři, bylo z hlasování vyloučeno; nezávislí pozorovatelé nebyli k referendu připuštěni;

neoznačení vojáci (s největší pravděpodobností Rusové) dohlíželi na volební místa (Gedmin 2014: 8-9).

Konkrétní případ, kde lze pozorovat fungování kremelské propagandy v případě anexe Krymu, je sestřelení letadla MH 17 Malajských aerolinek obsluhující trasu Amsterdam – Kuala Lumpur. Letadlo bylo sestřeleno proruskými separatisty dne 17. července 2014 za použití protiletadlové střely Buk. Tragickou událost nepřežilo všech 298 pasažérů (Farrall 2014: 389). Společnost *Semantic Visions* vytvořila analýzu ruských médií k tématu sestřelení letadla MH 17, a provedla komparaci s pokrytím tématu teroristického útoku na letadlo společnosti Metrojet v roce 2015 na Sinaji (Břešťan 2018). Jelikož si jsou obě dvě události zdánlivě podobné, existoval předpoklad, že podobné bude i pokrytí tématu. Analýza nicméně zjistila, že na rozdíl od mediálního pokrytí útoku na Metrojet, kde byl počet zpráv vydaných v ruštině podobný jako anglicky psané články v globálních médiích, v případě sestřelení letadla MH 17 byl tento poměr velmi nevyrovnaný, a to ve výrazný neprospěch ruských článků. Vráběl tento fakt interpretuje jako ukazatel toho, že Kreml se snažil téma co nejvíce utlumit a dodává, že je to jasný důkaz toho, nakolik Kreml ovládá ruská média (ibid).

5.2 Příběh Lisy

Příběh Lisy je modelový příklad toho, jak funguje šíření ruské propagandy. V lednu roku 2016 třináctiletá německá dívka ruského původu jménem Lisa byla v Berlíně údajně znásilněna několika migranty původem z Blízkého východu. Kanál *Channel One*, anglicky mluvící televizní stanice s vazbami na Rusko, bez dalšího ověření tento příběh medializovala, i když během několika dnů dívka přiznala, že si obvinění vymyslela (Ajir – Vailliant 2018: 78).

Tento fabrikovaný příběh však již získal mnoho pozornosti a stačil se rozšířit nejen v Rusku a Německu, ale i v mezinárodním prostoru. Etničtí Rusové žijící v Německu podle Stefana Meistera získávají informace především z ruských zdrojů, což Kremlu dovoluje vzburcovat k akci ruskou diasporu tak, aby to vyhovovalo zájmům ruské vlády (Meister 2016: 9).

Tuto tezi potvrzuje i průběh samotného příběhu Lisu. Ruskou státní televizí a jejími sociálními médii proběhla teorie, že německá policie nechce útok na Lisu řešit a preferovala by, aby případ samovolně utichl (Ajir – Vailliant 2018: 78). Etničtí Rusové téměř okamžitě začali masově demonstrovat a dožadovat se spravedlnosti pro Lisu. Ruský ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov mezitím zpochybňoval pravdivost tvrzení německých autorit a celkově podkopával jejich výroky (Ajir – Vailliant 2018: 79). Příležitosti se zároveň chopili i extrémistické pravicové strany a těžili z anti-imigrační rétoriky (ibid).

Tento fabrikovaný příběh příhodně vyhovoval kremelskému narativu, který kladl důraz na neschopnost Evropy vypořádat se s uprchlickou krizí (Janda 2016: 2). Zároveň tento narativ vykresluje Rusko jako stabilní silnou velmoc, která má své vnitřní záležitosti pod kontrolou, zatímco Evropa se vedle Ruska jeví jako slabá a v rozkladu (ibid).

5.3 Prezidentské volby v USA v roce 2016

Vítězství Donalda Trumpa nad Hillary Clinton v prezidentských volbách v roce 2016 bylo pro mnohé velmi překvapivé, kontroverzní a šokující. V dnešní době je už díky mnoha studiím známo, že Trumpovi k vítězství dopomohlo právě značné množství *fake news*, které před volbami cirkulovalo sociálními sítěmi, převážně na Facebooku. Naprostá všudypřítomnost *fake news* vymrštila Trumpovy šance na vítězství v horké fázi kampaně, kdy jeho voličskou základnu *fake news* utvrdily v jejich názoru šířením fabrikovaných příběhů o jeho odpůrcích či značným nadsazováním jeho šancí na vítězství v průzkumech (Reilly 2018: 2).

Jako příklad jedné takové *fake news* lze uvést tvrzení, že papež František podporuje Trumpa. Tato zpráva nasbírala na sociálních sítích téměř milion sdílení, s tím, že její skutečný dosah se odhaduje v řádu desítek milionů. Tato dezinformace patří mezi 20 nejrozšířenějších předvolebních *fake news* pocházejících ze stránek publikujících hoaxy, které dohromady v horké fázi kampaně pouze na Facebooku získaly 8,711,000 sdílení, reakcí a komentářů (ibid). Oproti tomu 20 nejrozšířenějších relevantních zpráv ze seriózních stránek

generovali za stejné období signifikantně menší počet sdílení, reakcí a komentářů – 7,367,000 (ibid). Z těchto čísel si lze udělat představu o převaze dezinformačních článků na sociálních sítích a jejich dosahu.

Také Rusko bylo spojeno s ovlivňováním amerických prezidentských voleb. *Steelova dokumentace* (a později i *Muellerova zpráva*) zkoumala údajné konexe Trumpovy prezidentské kampaně, na základě kterých učinila odhalení, že Trump byl v podstatě loutkový kandidát ovlivňován Ruskem (Boyd-Barrett 2019: 87).

Další napojení Ruska na prezidentské volby je patrné z útoků hackerských skupin *Cozy Bear*, která je často spojováno s ruskou tajnou službou FSB a *Fancy Bear*, kde je zas patrné spojení s rozvědkou GRU. Tyto skupiny zveřejnili tisíce důvěrných e-mailů ukradených od Demokratického národního výboru, řídicího orgánů Demokratické strany (Reilly 2018: 8). CIA věří, že koncentrované soustředění hackerů na získání těchto e-mailů spojené s šířením dezinformací a konspiračních teorií více než 15,000 ruskými aktivisty značí, že Rusko mělo zájem na tom, aby Trump vyhrál prezidentské volby (ibid).

I v tomto případě Rusko pravděpodobně cílilo na oslabení jedné z nejdůležitějších západních demokracií polarizací její společnosti (Yang 2019:100). Rusko využilo kyberprostoru k šíření své propagandy pomocí politických komentátorů, sociálních sítí a různých televizních stanic. Použilo vojensko-zpravodajskou metodu zvanou *reflexive control*, která spočívá v tom, že agresor poskytuje oběti pečlivě vybrané informace, které ji mají přimět, aby se zachovala podle přání agresora (ibid).

5.4 Pandemie covid-19

Již v únoru roku 2020 generální ředitel WHO vyjádřil na mnichovské bezpečnostní konferenci obavy z masivního množství dezinformací na téma covid-19 mířených na laickou veřejnost. Prohlásil, že lidstvo nebojuje pouze s epidemií, nýbrž přímo s infodemií. Dodal, že *fake news* se šíří rychleji a snadněji než samotný virus a jsou minimálně stejně tak nebezpečné (WHO 2020). Tento výrok

se ukázal v následujících měsících jako prorocký, kdy si *fake news* naprosto uzurpovaly nezanedbatelný prostor v celospolečenském diskurzu a na sociálních sítích se šířily neuvěřitelnou rychlostí.

Významnou roli v šíření dezinformací o nemoci covid-19 měly sociální sítě a jejich algoritmy. Již od naprostého začátku pandemie byly sociální sítě zaplaveny různými *fake news*. Jelikož není možné, aby lidská pracovní síla zvládla tento nápor, spoléhaly se jednotlivé společnosti na automatizované systémy, které kontrolují obsah na jejich platformě. Jak ovšem ukázal výzkum Oxfordské univerzity, tyto automatizované systémy často chybovaly. Výzkum, který se zaměřil na 225 misinformačních vzorků zveřejněných na sociálních sítích v době od ledna do března 2020, zjistil, že 59 % těchto závadných příspěvků nebylo systémem pro kontrolu obsahu detekováno jako misinformace a nadále cirkulovaly po sociálních sítích (Maréchal – MacKinnon – Dheere 2020: 13).

Sociální sítě taktéž měly problém s efektivním mazáním dezinformačních reklam. Některé z těchto reklam vyzývaly občany, aby nevěřili „koronavirové propagandě“ a žili si svůj život nadále, jak byli doposud zvyklí; jiné zas propagovaly denní aplikaci malých dávek bělidla, aby lidé zůstali zdraví (Maréchal – MacKinnon – Dheere 2020: 15). Další cílené reklamy obsahující dezinformační obsah se zaměřovaly na konspirační teoretiky. Jedna taková reklama propagující konspirační teorii, která spojuje 5G vysílače s onemocněním covid-19, cílila na celkem 78 milionů uživatelů, které Facebook ohodnotil prostřednictvím aktivit na sociálních sítích společnosti Meta a cookies souborů z webů třetích stran jako příznivce pseudovědy (Maréchal – MacKinnon – Dheere 2020: 17–18). Na stejném principu se mezi uživateli různých sociálních sítích šířily např. výzvy k protestům proti koronavirovým opatřením či dokonce výzvy k bojkotu. Sociální sítě tak díky svému až příliš účinnému algoritmu a personalizovaným reklamám utvrzovaly své uživatele v jejich světonázoru a uzavíraly je do stále nepropustnějších sociálních bublin.

5.4.1 Konspirační teorie v době pandemie

Jak již bylo zmíněno, díky algoritmům sociálních sítí se na platformách masově šířily i konspirační teorie. Tyto konspirační teorie kapitalizovaly na faktu, že mnoho lidí již před pandemií zastávalo radikálně odlišné názory a napříč spektrem různých názorových skupin existovalo hmatatelné napětí (Douglas 2021: 270). Mnoho lidí tak bylo zranitelných vůči alternativním narativům, které poskytovaly jiné vysvětlení tragické pandemie, než mainstreamová média. Různým stránkám propagující konspirační teorie velmi pomohlo, že vládní orgány často komunikovaly nekonzistentně a nebylo výjimečné, že by si jejich výroky protiřečily. Alternativní média tak lidi utvrdila v jejich již existujících názorech, zlehčovala závažnost situace a také zkratkovitě poskytla viníka, který může za celou situaci (Burns – Harrington – Hurcombe 2020: 13). Lidé tak uvěřili např. že covid-19 byl uměle vytvořen Čínou, aby sesadila USA z pomyslného prvenství světových velmocí (nebo naopak), že covid-19 neexistuje či že covid-19 je nástroj, kterým levicovní liberálové chtějí svrhnout Donalda Trumpa či mu překazit jeho kampaň na znovuzvolení apod. (Douglas 2021: 270).

Další konspirační teorií, která hojně cirkulovala po sociálních sítích je teorie o 5G vysílačích. Ta má sama o sobě dvě verze: jedna tvrdí, že záření z 5G vysílačů oslabuje lidský imunitní systém a člověk je tak více náchylný vůči onemocnění covidem-19, druhá naopak zastává názor, že 5G vysílače přímo způsobují onemocnění covid-19 (Meese – Frith – Wilken 2020: 35). Původ této teorie není zcela jistě znám, nicméně magazín *Wired* se domnívá, že zdrojem může být belgický praktický lékař Kris Van Kerckhoven, který v rozhovoru pro tisk prohlásil, že 5G vysílače „ohrožují lidské životy“ a „mohou být spojeny s nemocí covid-19“. Jeho komentář byl rychle převzat konspiračními teoretiky a začal se v různých podobách objevovat na sociálních sítích (Temperton 2020). Narativ o 5G vysílačích se však dostal do mainstreamových médií teprve poté, co ho na svých platformách začaly šířit různé celebrity. Herec Woody Harrelson zveřejnil na svém Instagramu video, které údajně zobrazovalo čínské občany strhávající 5G

vysílače, další dezinformace byly taktéž sdíleny např. hercem Johnem Cusackem, boxerem Amirem Khanem, popovou hvězdou Keri Hilson apod. (Meese – Frith – Wilken 2020: 35–36).

Konspirační teorie nejsou pouze abstraktními alternativními vysvětleními událostí, nýbrž mají vážné následky v reálném světě. Mnoho studií konspirační teorie spojilo s popíráním změny klimatu, odmítání vakcinace, politickou apatií, apatií na pracovišti, s předsudky, zločinem a násilím. Konspirační teorie týkající se covidu-19 jsou naopak spojovány s odmítáním vládních restrikcí (Douglas 2021: 271). Výzkum Mikey Biddlestone dokázal, že lidé žijící v individualisticky orientované společnosti (oproti kolektivisticky orientované) exhibují větší náchylnost ke konspiračním teoriím a prokazují menší ochotu přijmout preventivní opatření vůči nemoci covid-19 (Biddlestone a kol. 2020: 667). Jiné výzkumy zas prokázaly, že lidé, kteří věří konspiračním teoriím o 5G vysílačích jsou ochotni dopustit se vandalismu a násilí, aby zamezili předpokládané „hrozbě“, nebo také že konspirační teorie na téma covid-19 celkově podporují ve společnosti náklonost k alternativní medicíně a prostředkům, jako je třeba použití hydroxychlorochinu (aktivní látka při léčbě malárie) nebo koloidního stříbra (prostředek na dezinfekci běžných poranění či na léčbu akné) k léčbě covidu-19 (Douglas 2021: 272).

Konspirační teorie se těší v době krize velké oblibě a získávají nadstandardní pozornost veřejnosti - pandemie covidu-19 vytvořila perfektní podmínky pro jejich šíření. Různé výzkumy prokázaly spojitost mezi konspiračními teoriemi a akty násilí, vandalismu a občanské neposlušnosti. Konspirační teorie tedy prokazatelně působí jako destabilizační a polarizační nástroj vůči společnosti.

5.4.2 Ruské působení v době pandemie

Pandemie covidu-19 poskytla Rusku jedinečnou příležitost přiblížit se svým cílům v zahraniční politice. Jak již bylo řečeno, Rusko se snaží vydobýt si status velmoci a upevnit svou mocenskou pozici pomocí rozdmýchávání konfliktů

v západních společnostech a tím pádem oslabováním demokratických států. Využívá k tomu techniky hybridní války.

Rusko v době pandemie využilo již existujících dezinformací, které uměle amplifikovalo a zároveň samo vytvářelo nové. Využívalo k tomu značné množství *botů*, trollů a státních i prokremelských médií (Bachmann – Doowan – Dowse: 15). Tito aktéři vytvářejí svou vlastní verzi událostí v brzkém stadiu krize, tento narativ poté sdílí na různých platformách a nechají ho dále šířit užitečnými idioty (Robbins 2020: 33). Ruská dezinformační kampaň o covidu-19 měla začít již na konci ledna 2020 a cílila nejen na sousední státy Ruska jako je Ukrajina, ale i na členské státy EU a NATO, které byly pandemií nejvíce zasaženy, tzn. Itálie, Španělsko, Německo, Francie, Velká Británie a USA (Ozawa 2020: 22). Tato kampaň měla s největší pravděpodobností nejen vyvolat zmatek a paniku v již řečených zemích, ale také poškodit komunikaci mezi vládou a občany, a tak maximalizovat dopady pandemie (ibid).

Rusko není jediným státem, který hybridní válku používá k dosažení svých cílů. Jedním z příkladů tohoto tvrzení je např. působení Číny, která v době pandemie vytrvale protlačovala narativy, které zpochybňovaly původ covidu-19 (Bachmann – Doowan – Dowse: 13). Nicméně čínská strategie se jeví pouze jako pokus zvrátit veřejné mínění ve svůj prospěch, zatímco ruská agresivně cílí na státy EU a spojence NATO ve snaze polarizovat jejich společnost a tím je vnitřně destabilizovat.

Jak NATO, tak i EU se samozřejmě snaží proti (nejen) ruským dezinformacím bojovat. V roce 2008 po masivních ruských kyberútocích na baltské státy NATO založilo *Cooperative Cyber Defense Center of Excellence* (CCDCOE). Cílem této organizace je poskytnout podporu pro členské státy ve výzkumu, tréninku a praktikování kyberbezpečnosti (CCDCOE nedatováno). Práci CCDCOE doplňuje *Strategic Communications Centre of Excellence* (STRATCOM). Účelem STRATCOMu je zvýšit povědomí o informačních operacích a vyvracet zavádějící či lživá tvrzení (STRATCOM 2020). EU ve snaze

eliminovat dezinformace vytvořilo *Rapid Alert System* (RAS). Ten slouží jako jakési zprostředkovatelské centrum pro členské státy, které skrze něj mohou sdílet informace a obavy týkající se domnělých dezinformačních kampaní a také slouží jako platforma pro diskuzi o osvědčených postupech v reakci na dezinformační kampaně. RAS také sdílí důvěryhodné zprávy v reakci na *fake news*, které mohou být šířeny i členskými státy EU, občanskou společností nebo uživateli na sociálních sítích (Robbins 2020: 38).

6 Problematika dezinformačních platform v ČR

Dezinformační platformy působí po celém světě, nicméně v každé jednotlivé zemi lze pozorovat specifické ukazatele, které dané dezinformační prostředí činí jedinečné. V případě ČR tomu není jinak. Následující část práce se ve velkém opírá o report sestavený Evropskými hodnotami, ve které se autorům podařilo sestavit přehlednou a ucelenou analýzu české dezinformační scény.

Co lze s jistotou vypožorovat je, že se česká dezinformační scéna rozrůstá a prokremelská propaganda upevňuje svůj vliv. Jen od roku 2016 do roku 2019 se počet dezinformačních článků zdvojnásobil (iDnes 2021) a v roce 2020 bylo dezinformačními weby celkem publikováno 195 853 článků, průměrně tedy 16 321 článků měsíčně (Krátká Špalková a kol. 2021: 4). Měsíční průměr se oproti předchozímu roku zvýšil o 1 211 článků. Kromě zvýšeného počtu článků se rozrostly i samy prokremelské dezinformační platformy – 41 aktivních relevantních webů za rok posílilo o 11 nových, tedy v roce 2020 se česká dezinformační scéna skládala z 52 prokremelských webů (ibid).

Specifickým rysem české dezinformační scény je i to, že aktivní politici jsou častými autory příspěvků v alternativních médiích. Ačkoli i v roce 2020 byl tento trend patrný, aktivita politiků jako přispěvatelů se oproti roku 2019 snížila (ibid). Kromě samotného autorství článku je z pohledu politiků nejvíce proaktivní chování poskytování rozhovorů dezinformačním webům. Takový typ rozhovoru bývá politiky kýžený především z důvodu nekritičnosti a nenáročnosti ze strany tazajícího. Dále také rozhovory poskytují relativně snadnou možnost oslovit čtenáře dezinformačních médií.

Z přílohy 2, která zobrazuje 5 nejaktivnějších politiků na české dezinformační scéně v letech 2019 a 2020, vyplývá, že na dezinformačních webech mají jasnou převahu poslanci za SPD, v roce 2019 zaujímají 3 místa z 5, v roce 2020 4 z 5. Také lze pozorovat, že mezi rokem 2019 a 2020 není mnoho rozdílů. S pořadím dokázal zamíchat akorát Tomio Okamura, který si uzurpoval třetí místo a odstranil tak Andreje Babiše z tabulky.

V roce 2020 česká dezinformační scéna soustředovala své útoky především na tyto jedince a entity: českou eurokomisařku a místopředsedkyni komise Věru Jourovou kvůli údajné cenzuře médií, Bezpečnostní informační službu, veřejnoprávní média a konkrétní členy Rady České televize a Rady Českého rozhlasu za účelem sabotování důvěry veřejnosti v tato média a na Alexeje Navalného, o kterém na dezinformačních platformách vyšlo celkem 1 864 článků, jejichž účelem bylo odmítnout jakoukoli zodpovědnost Ruska za pokus o vraždu a diskreditaci Navalného (Krátká Špalková a kol. 2021: 5).

Nejdiskutovanější událostí na dezinformačních platformách v roce 2020 byla jednoznačně pandemie covidu-19. Článků, které pandemii diskutovali, vyšlo více než 55 tisíc (ibid). Dalšími hojně probíranými tématy byly protivládní protesty v Bělorusku, na které vyšlo 4 495 článků, protesty hnutí Black Lives Matter v souvislosti se smrtí George Floyda s celkovým součtem 3 230 článků, odstranění sochy maršála Koněva z Prahy 6, které pokrývalo 2 430 článků, Brexit či americké prezidentské volby (Krátká Špalková a kol. 2021: 6).

V roce 2020 byly na české dezinformační scéně patrné i trendy, který tento rok definovaly. Prvním takovým trendem je manipulace článků z tradičních médií. Ačkoli se nejedná o novou techniku, prostředí pandemie covidu-19 ji umocnilo a rozšířilo napříč dezinformačními platformami (Krátká Špalková a kol. 2021: 7). Příklad tohoto trendu je zobrazen na příloze 3.

Dalším trendem, jehož příklad lze nalézt v příloze 4, bylo překládání dezinformačních videí ze zahraničí. Stejně jako u předchozího trendu se nejedná o novou techniku, nicméně s nástupem pandemie vzrostlo i používání této manipulativní strategie (Krátká Špalková a kol. 2021: 7). Překládem zahraničních dezinformačních videí tak v ČR mohou různé narativy získávat u občanů kredibilitu.

Jinou technikou pro legitimizaci narativů bylo pro dezinformační weby taktéž odkazování na blíže nespecifikované údajné odborníky (Krátká Špalková a kol. 2021: 7). Dezinformační platformy využívaly osob disponujícími zdánlivou

autoritou a podobnými názory, kterým přisoudily určitou odbornost, a dále takové názory publikovaly jako fakt. Tato manipulativní technika byla používána platformami především v souvislosti s pandemií covidu-19 (ibid).

V příloze 5 je jako příklad uveden kardiochirurg, profesor Jan Pirk. Ačkoli je to jistě člověk erudovaný ve svém oboru, epidemiologovy či vakcinologovy názory na téma protikoronavirových opatření a vakcinace by zajisté měly větší vypovídající hodnotu.

Posledním trendem, který byl na české dezinformační scéně v roce 2020 identifikován, je propojení proruských dezinformátorů s anticovidovými skupinami a iniciativami (Krátká Špalková a kol. 2021: 7). Jako příklad poslouží v tomto případě příloha 6 zobrazující facebookový příspěvek iniciativy Chcíp PES, která v minulosti organizovala převážně demonstrace proti pandemickým opatřením. Na facebookové stránce iniciativy se začaly objevovat příspěvky podporující ruskou invazi na Ukrajinu. Také skupina Neočkovaní CZ, SK se přeorientovává na sdílení proruského obsahu podporující Kreml v invazi na Ukrajině (Rambousková 2022).

6.1 Analýza dezinformačních platforem v ČR

V následující části práce stručně představím dezinformační platformy cz.Sputniknews.com a AC24.cz, které posléze zanalyzuji. Výsledky analýzy porovnáám s vyjádřeními „Hradu“.

6.1.1 cz.Sputniknews.com

Sputnik News, dříve Hlas Ruska, patří pod ruskou státní zpravodajskou agenturu. Celosvětový projekt byl spuštěn v roce 2014 a Dimitrij Kiselev, tehdejší výkonný ředitel propagandistické televizní stanice *Russia Today* (dnešní RT), uvedl, že Sputnik News je určen pro globální publikum, které je unavené agresivní propagandou upřednostňující jednolitý pohled na svět, a které touží po alternativní perspektivě (Ennis 2014). Médium skutečně poskytovalo zprávy v 31 jazycích, nicméně to se změnilo na začátku března roku 2022, kdy byla činnost Sputniku a RT plošně zakázána na území EU z důvodu ruské invaze na Ukrajinu.

V ČR Sputnik News působí od začátku roku 2015. Podle Josefa Šlerky Sputnik News otevřelo alespoň jednou měsíčně 6,4 % uživatelů, kteří pravidelně konzumují zprávy přes internet (Šlerka 2022). Dále uvádí, že celkem 14 % českých uživatelů internetu čerpá informace z dezinformačních médií jako je Sputnik (ibid). Sputnik je řazen hned v závěsu za Parlamentními listy jako druhý nejnavštěvovanější dezinformační web. V roce 2019 frekvence návštěv byla 2,15 milionu, v roce 2020 již 3 miliony (Krátká Špalková a kol. 2021: 8).

Česká verze Sputnik News svůj obsah převážně přebírá z anglické verze. Pokrývá celou řadu témat, nicméně ať se již jedná o zahraniční či domácí rubriku, vždy poskytuje ruský úhel pohledu na věc. Zprávy, které se na Sputnik News objevují, mají nepopíratelně nízkou produkční kvalitu (na rozdíl třeba od RT), zaměřují se spíše na kvantitu (Godzimirski – Østevik 2018: 2).

V korpusu dat z české verze Sputnik News z období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021 se vyskytuje celkem 3 794 zmínek o vakcínách, z čehož o konkrétních vakcínách je hovořeno v 1 125 případech. Jak je patrné z přílohy 7, nejméně zastoupenou vakcínou je Johnson & Johnson, o které se zmiňují pouze 2 % příkladů, následuje Moderna (6 %), AstraZeneca a Pfizer (16 %) a Sputnik V (60 %).

Analyzovaná data zobrazují, jakým způsobem dezinformační médium o konkrétních vakcínách píše. Přílohy 8, 9, 10 a 11 zobrazují pokrytí západních vakcín na webu. Společným rysem je převažující složka neutrálních zpráv, která je vždy nadpoloviční. Výroky s negativní konotací zabírají místo druhé největší složky. Nejméně negativních zmínek má vakcína Johnson & Johnson (25,8 %). Naopak největší podíl negativních zmínek získala vakcína AstraZeneca (43,93 %). Počet pozitivních výroků, pokud se vyskytoval, nepřekročil u západních vakcín 5 %. Zcela rozdílný výsledek má vakcína Sputnik V zobrazena v příloze 12. Ta byla zmiňována v 54 % případů neutrálně a v 46 % pozitivně. Negativní výrok naopak nezazněl ani jeden.

Tabulka 1: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu cz.sputniknews.com

Negativní výrok	Počet zmínek
Vakcíny způsobují úmrtí	93
Vakcíny způsobují zánět srdečního svalu	44
Vakcíny způsobují krevní sraženiny	30
Vakcíny způsobují Bellovu obrnu	14

Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

Tabulka 1 se zabývá nejčastěji opakovanými negativními výroky. Všechny negativní příznaky po očkování byly připisované západním vakcínám, vakcíně Sputnik V byly připisovány pouze pozitivní kvality (např. vysoká účinnost, žádné negativní účinky apod.). Příloha 13 zobrazuje nejfrekventovanější použitá slova. Velmi často se opakují např. různé tvary slova „Rusko“. Spolu s předchozími výsledky to dokládá, že dezinformační web Sputnik News se překvapivě nesoustředil převážně na zdiskreditování západních vakcín, nýbrž na propagaci ruského Sputniku V.

6.1.2 AC24.cz

Web AC24 byl založen na konci roku 2011 a je spravován společností AC24 s. r. o, která byla založena v květnu 2014 Kateřinou Schleifer (Kurzy 2021). Dne 2. 11. 2021 byla společnost AC24 s. r. o. přepsána na Ondřeje Geršla (ibid), který oficiálně stojí za tímto dezinformačním webem jakožto šéfredaktor a zároveň i vlastník domény (Cemper 2019). Grešl v rozhovoru pro americký magazín Coda Story přiznal, že jeho stránka není tou nejdůvěryhodnější ze všech a že celý počin vnímá jako podnikatelský projekt, tudíž dokud bude AC24 ziskovou stránkou, Grešl bude ve své činnosti pokračovat (Brokeš 2019). Neaktuálnější veřejně

dostupný výkaz zisku a ztrát ke dni 31. 12. 2019 zobrazuje čistý obrat za účetní období ve výši 1 932 000 Kč (eJustice nedatováno). Zda či kolik peněz pochází ze zisku z reklam, z příspěvků čtenářů či ze sponzorských darů nelze dohledat. Dle Krátké Špalkové a kol. (2021: 8) patří i AC24 k 5 nejfrekventovanějším dezinformačním webům v ČR, s průměrnou měsíční návštěvností za rok 2019 1,04 milionu a 760 tisíc za rok 2020.

Samotný web svůj vznik zdůvodňuje jako nutnou odpověď na zkorumpovanost, myšlenkovou lenost a neobjektivnost české mediální scény. Říká o sobě, že vznikl jako alternativa k oficiálním médiím, jako je např. ČT24. Chce dle vlastních slov kriticky zkoumat události na světové i domácí politické scéně, dodat kontext, který se odehrává na pozadí událostí a poskytnout prostor provokativním hlasům (Neovlivní.cz 2017).

AC24 pokrývá hlavně zahraniční témata, např. dění na Ukrajině či v Sýrii. Nezanedbatelné množství prostoru na platformě se dále dostává názorům „odborníků“ a významných, prokremelsky smýšlejících osobností, konspiračním teoriím či manipulativním článkům převzatých z jiných dezinformačních platforem (Krejčí 2017). Pandemie covidu-19 byla taktéž výrazně pokryté téma, ke dni 27. 3. 2022 web AC24 publikoval 1 625 článků disponující označením „covid“.

Ze sesbíraného korpusu dat se AC24 o vakcínách zmiňoval celkem v 1 838 případech, z čehož o konkrétních vakcínách se hovoří 638 krát. Z přílohy 14 je patrné, že nejméně zmiňovanou vakcínou je opět Johnson & Johnson (2 %), následuje Sputnik V (4 %), Moderna a AstraZeneca (15 %) a Pfizer (64 %).

Přílohy 15, 16, 17, a 18 zobrazují pokrytí západních vakcín. Negativní výroky o těchto vakcínách jsou v případě AC24 nadpoloviční, nejhůře je na tom Johnson & Johnson (79 %), nejlépe Moderna (55,7 %). Pozitivní výroky se objevovali minimálně, v případě západních vakcín dosáhla maximální hodnota 1,6 % (Pfizer). Z výsledků lze tedy usoudit, že dezinformační web AC24 soustředil své prostředky především na zdiskreditování vakcín a odrazení české společnosti

od očkování. Přesto však v případě informování o vakcíně Sputnik V postupoval web naprosto odlišně. Ruská vakcína byla ze 74 % pokryta neutrálně a z 26 % pozitivně, negativní výroky se neobjevily žádné.

Tabulka 2: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu AC24.cz

Negativní výrok	Počet zmínek
Vakcíny způsobují úmrtí	376
Bill Gates chce získat kontrolu nad lidmi pomocí čipů ve vakcínách	116
Vakcíny způsobují krevní sraženiny	61
Vakcíny způsobují infarkt	61

Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Tabulka 2 zobrazuje často opakující se negativní výroky o vakcínách. Pozoruhodná je druhá příčka tabulky, a to sice výrok, že Bill Gates chce získat kontrolu nad lidmi pomocí čipů ve vakcínách. Zatímco na ostatní výroky věnující se vedlejším účinkům vakcín lze narazit i na ostatních zkoumaných dezinformačních webech, konspirační teorie jsou specifické pro AC24. To se ukazuje i na příloze 20, kde se právě např. i slovo „Gates“ propisuje do nejfrekventovanějších slov.

Dezinformační web AC24 publikoval v souvislosti s vakcínami převážně negativní zprávy a dokonce konspirační teorie. I přes to, že systematickou snahou značně podkopával důvěru ve vakcinaci, o ruském Sputniku V psal v neutrálním a pozitivním tónu. Tento poznatek lze dle mého názoru vysvětlit vazbami na Kreml a jeho představitele.

6.2 Konfrontace s politickými projevy „Hradu“

V následující části porovnáám výsledky analýzy s politickými vyjádřeními „Hradu“ – tedy prezidenta Miloše Zemana a jeho kanceláře. Vyjádření byla shromážděna za kalendářní rok 2021 z celkem 9 rozhovorů s prezidentem Zemanem a 2 tiskových zpráv prezidentské kanceláře, na které bylo odkazováno či byly přímo dostupné na oficiálních stránkách prezidentského úřadu *Hrad.cz*.

První vyjádření pochází ze dne 10. ledna z pořadu deníku *Blesk S prezidentem v Lánech* (Renovica 2021). Zeman na otázku, zda je skeptický vůči vakcínám odvětil, že doposud všechny vakcíny proti jiným nemocem byly úspěšné a že by lidé měli ohledně vakcín proti nemoci covid-19 smýšlet optimisticky. Také prohlásil, že internet by se neměl cenzurovat a je na zdravém rozumu lidí posoudit, zda čtou dezinformace či nikoli (ibid).

Dne 20. 1. 2021 prezidentská kancelář vydala tiskovou zprávu v tomto znění: „Prezident republiky Miloš Zeman byl ve středu dne 20. ledna 2021 v Ústřední vojenské nemocnici v Praze očkovan první dávkou vakcíny Pfizer/BioNTech proti onemocnění covid-19“ (Ovčáček 2021a).

Chronologicky následuje rozhovor prezidenta v rádiu Frekvence 1 v rámci pořadu *Press klub* ze dne 31. 1 (Skrzeczko – Procházka 2021). V rozhovoru se Zeman vyjádřil k ruské vakcíně Sputnik V. Nejprve uvedl, že vakcíny nejsou politická záležitost a jejich kvalitu mají posuzovat experti. Také řekl, že profesor Prymula jakožto odborník Sputnik doporučuje, že Sputnikem se dokonce očkuje v Maďarsku a sám Zeman nemá problém s tím, kdyby se Sputnikem v ČR očkovalo. Dodal, že pro zvládnutí koronavirové krize je potřeba požádat prezidenta Putina o pomoc (ibid). V rozhovoru se řešilo i téma „odmítačů“ očkování. Zeman prohlásil, že „výroky typu, že za koronavirus může Bill Gates, jsou tak stupidní, že je netřeba komentovat.“ (ibid).

Následovala tisková zpráva prezidentské kanceláře, která oznamovala, že „Prezident republiky Miloš Zeman byl v pátek dne 12. února 2021 v Ústřední

vojenské nemocnici v Praze očkován druhou dávkou vakcíny Pfizer/BioNTech proti onemocnění covid-19“ (Ovčáček 2021b).

Dne 28. 2. 2021 vyšel rozhovor s prezidentem v rámci pořadu *Prima partie*, kde se také věnovali tématu očkování proti nemoci covid-19 (CNN Prima News 2021a). V rozhovoru prezident na téma Sputniku V prohlásil: „Nezáleží na tom, z jaké země vakcína pochází, důležité je, že je účinná. Vakcína totiž nemá žádnou ideologii, ani ruskou, ani čínskou. Sám bych se Sputnikem nechal naočkovat, jedná se o stejně bezpečnou vakcínu jako Pfizer s 92% účinností. Vakcín je v současné době málo, po dohodě s panem premiérem jsem napsal prezidentu Putinovi žádost o dodávku Sputniku. V hypotetické situaci, kdy by Evropská agentura pro léčivé přípravky Sputnik neschválila a v ČR bude stále nedostatek vakcín, preferuji obejít byrokracii a vakcínu Sputnik v ČR povolit“ (ibid). Zeman se také vyjádřil ke skupině „odmítačů“ vakcín: „Výrok, že Bill Gates nás chce pomocí vakcín očipovat, je lehce dementní“ (ibid).

Dne 11. 4. 2021 poskytl Zeman rozhovor pro Blesk (2021a), kde se opět rozhovořil o ruském Sputniku V. Řekl, že kvůli neschválení ruské vakcíny trpí ČR nedostatkem očkovacích látek a zbytečně umírají lidé. Prohlásil, že by se v budoucnu nechal přeočkovat Sputnikem či Pfizerem. Na dotaz k dodávce vadných vakcín Sputniku V na Slovensko odpověděl: „Nesrovnalosti mezi výsledky Sputniku V ve studiích a výsledky testů slovenského lékového úřadu mou víru ve vakcínu neochromují. Naopak pochybuji o odbornosti slovenského lékového úřadu. Desítky odborníků hodnotí Sputnik jako kvalitní, nejsou známy žádné vedlejší účinky, tak věřme odborníkům“ (ibid). V dalším rozhovoru z 25. 4. 2021 pro CNN Prima News (2021b) uvedl, že „o schválení Sputniku bude usilovat pouze v případě, že v ČR nebude dostatek vakcín“.

Změna v rétorice se projevila v rozhovoru z 27. 6. 2021 pro CNN Prima News (2021c), kdy prohlásil, že jelikož je v ČR dostatek vakcín, není schválení Sputniku V třeba. Také se vyjádřil k vadným dávkám Sputniku V na Slovensku:

„Sputnikem se očkují miliony lidí, hlavně v rozvojových zemích, po celém světě. Pokud jim Slovensko tyto vakcíny daruje, budou mít své využití“ (ibid).

V posledních 3 rozhovorech se Zeman mimo jiné věnoval myšlence povinného očkování. Dne 22. 8 řekl pro Blesk (2021b), že „pro povinné očkování by byl v případě, kdyby se objevila nová mutace koronaviru“. O necelé 4 měsíce později, 19. 12, pro CNN Prima News (2021d) prohlásil, že „je zastánce povinného očkování proti covidu-19“. Ve vánočním poselství poté ještě dodal, že „očkování vnímá jako jedinou správnou cestu boje proti pandemii“ (Hrad 2021).

Prezident Zeman s podporou jeho kanceláře se v rozhovorech a oficiálních vyjádření profiloval jako jasný zastánce očkování. Několikrát se vyslovil proti skupině „odpíračů“ očkování a prohlásil např. jejich vyjádření o Billu Gatesovi za hloupá. Tyto konspirační teorie se objevily mimo jiné na dezinformačním webu AC24. Prezident Zeman šel svými výroky přímo proti tvrzením tohoto webu.

Asociaci lze však nalézt mezi Zemanovou rétorikou a dezinformačním webem Sputnik News. Stejně jako tento web značně propagoval ruskou vakcínu Sputnik V a v rozhovorech vyjadřoval postoje, které hlásalo toto dezinformační médium (např. o efektivitě vakcíny, o absenci vedlejších účinků apod.). Svým silným názorovým přesvědčením Zeman dodal vakcíně určitou auru legitimacy, kterou by pravděpodobně bez jeho přičinění v ČR v takové míře neměla. Proto v tomto případě zastávám názor, že mezi prokremelským narativem publikovaným konkrétně na dezinformační platformě cz.sputniknews.com k tématu očkování proti nemoci covid-19 a vyjadřováním prezidenta ČR paralely existují.

7 Problematika dezinformačních platforem v USA

Jak již bylo výše zmíněno, v každé zemi je problematika dezinformačních platforem velmi specifická. V případě dezinformačních platforem v USA lze v porovnání s ČR pozorovat zcela odlišný ekosystém *fake news*. Pravděpodobně nejrelevantnějším aktérem šíření dezinformací na americké půdě jsou právě sociální sítě. Algoritmy a obchodní modely sociálních sítí dezinformace značně amplifikují a vytváří zkreslenou představu o realitě. Jako hlavní motivace šíření *fake news* se jeví být monetární zisk (UNHRC 2021: 4). Na druhé místo UNHRC řadí ideologicky motivované nestátní aktéry, jako jsou extrémistické či teroristické skupiny. Ti chtějí šířením propagandy docílit radikalizování společnosti a z jejich řad rekrutovat nové členy (ibid).

Oběťmi dezinformačních kampaní na americké půdě jsou evidentně převážně novináři, kterým se snaží zničit reputaci a podkopat jejich kredibilitu. Současně se oběťmi stávají i instituce (tradiční média), pro které píšou. Na tomto trendu se přizivují i někteří politici, kteří označují novináře a tradiční média jako „nepřátele lidu“ (UNHRC 2021: 5). Nasvědčuje tomu i počet novinářů, kteří byli zatčeni za šíření *fake news* – v roce 2020 se jednalo o nejméně 34 jedinců, zatímco v roce 2012 se jednalo pouze o jednoho (ibid). Kromě novinářů a tradičních médií cílili dezinformace taktéž na podkopání svobodných a spravedlivých voleb. Dezinformace tohoto typu byly vytvořeny tak, aby ovlivnily v prezidentských volbách převážně afro-americké a hispánské komunity (ibid). V neposlední řadě dezinformační kampaně cílily taktéž na ženy (advokátky, novinářky, političky) aktivní v oblastech lidských práv, které se svým působením snažily vytlačit z veřejného života (UNHRC 2021: 6).

I v americkém prostředí se Kreml snaží co nejvíce rozšířit a upevnit svůj vliv. Činí tomu tak mimo jiné skrz různé proxy stránky. Mezi nejdůležitější z nich se řadí *Strategic Culture Foundation*, online časopis řízený ruskou tajnou službou a vazbami na ruské ministerstvo zahraničí, *Global Research*, kanadský web, který publikuje konspirační teorie vyhovující ruské propagandě, *New Eastern Outlook*,

pseudoakademické publikace Institutu orientálních studií ruské Akademie věd, který šíří převážně dezinformace o Blízkém východu, Asii a Africe, *News Front*, krymský dezinformační web, který má podle vlastního popisu sloužit jako „alternativní zdroj informací“ pro západní čtenáře, *SouthFront*, stránka publikující dezinformace zaměřené převážně na vojenský a bezpečnostní sektor, *Katehon*, moskevský kvazi think-tank, který šíří propagandistické a protizápadní myšlenky v 5 jazycích a *Geopolitica.ru*, platforma ruských ultranacionalistů, kteří opět cílí dezinformace na západní publikum (U. S. Department of State 2020: 12–13).

Významnou roli v šíření *fake news* mají sociální sítě. Proxy stránky si skrze ně uměle zvyšují dosah tím, že navzájem sdílí své příspěvky. Zkoumáním tohoto vlivu se mimo jiné zabývá zpráva amerického ministerstva zahraničí, která zkoumala výše zmíněné dezinformační platformy v období od 1. února do 30. dubna 2020. Zkoumané dezinformační platformy v tomto období vydaly 8 542 článků, z čehož 1 931 (23 %) bylo sdíleno na Twitteru prostřednictvím 20 670 příspěvků. Když pomineme Twitter, dalších 137 článků (1,6 %) nasbíralo na Facebooku celkem 15 052 sdílení (U. S. Department of State 2020: 64).

V příloze 21 je zobrazen trend vzájemného sdílení článků mezi platformami. Takové sdílení se nemusí týkat pouze sociálních sítí, dezinformační weby od sebe totiž často články přebírají a znovu je publikují pro své publikum.

Stránka *Politifact* ve spolupráci s Facebookem identifikovala 327 nedůvěryhodných webů sdílených na Facebooku (v souvislosti s nimi stránka prohlásila, že se jedná pouze o zlomek webů šířících *fake news*), které rozdělila do následujících kategorií: parodické weby, weby napodobující seriózní média, dezinformační weby a částečně dezinformační weby (Politifact 2017).

Ačkoli se nejedná o analýzu vycházející z kompletní situace americké dezinformační scény, předpokládám, že vzorek 327 webů je pro účely této práce dostatečný. Příloha 22 dokládá, že dezinformační weby v četnosti dominují nad ostatními typy nedůvěryhodných médií nadpoloviční většinou. Pomyslné druhé

místo sdílí částečně dezinformační weby a weby napodobující seriózní média. Nejmenší procentuální část zabírají parodické weby.

7.1 Analýza dezinformačních platforem v USA

V následující části práce stručně představím dezinformační platformy Sputniknews.com a Breitbart.com, které posléze zanalyzuji. Výsledky analýzy porovnam s vyjádřeními prezidentské administrativy.

7.1.1 Sputniknews.com

Vzhledem k tomu, že problematika české verze Sputnik News byla již rozebrána výše a její agenda je totožná s tou mezinárodní, přejdu v této části rovnou k analýze platformy. V sesbíraném vzorku článků Sputnik News zmiňoval vakcíny celkem v 2 307 případech, z čehož vakcíny konkrétní značky byly zmíněny 947 krát. Příloha 23 zobrazuje pokrytí konkrétních vakcín, lze opět upozorovat, že nejméně pokrytou vakcínou byla značka Johnson & Johnson (3 %), následovala Moderna (12 %), AstraZeneca (15 %), Pfizer (26 %) a Sputnik V (44 %).

Přílohy 24, 25, 26 a 27 zobrazují tonalitu pokrytí západních vakcín dezinformačním médiem Sputnik News. Nejnegativnější pokrytí získala vakcína Moderna (43,4 %) a nejméně negativní Johnson & Johnson (23,3 %). Pozitivní pokrytí západních vakcín nepřesáhlo 1,6 % (Moderna). Zmínky o Sputniku V byly naopak z 65 % neutrální a 35 % pozitivní, negativní zmínky se neobjevily žádné. Oproti české verzi Sputnik News se jedná o signifikantní pokles v pozitivních zprávách o 11 %. Jedním z možných vysvětlení je, že v anglicky mluvících zemích je počet potencionálních zájemců o ruskou vakcínu výrazně nižší než v ČR, a proto se mezinárodní verze Sputnik News zaměřila ve své agendě na jiné cíle, než agresivní propagaci Sputniku V.

Tabulka 3: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu Sputniknews.com

Negativní výrok	Počet zmínek
Vakcíny způsobují úmrtí	197
Vakcíny způsobují zánět srdečního svalu	60
Vakcíny způsobují krevní sraženiny	42

Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

Tabulka 3 zobrazuje často opakující se negativní výroky o vakcínách. Mezinárodní verze Sputnik News měla poměrně velký počet neutrálních zpráv v poměru s předchozími dezinformačními médii. Proto i opakující se negativní výroky nejsou tak časté. Absence agresivní negativní kampaně vůči vakcínám je patrná i z přílohy 29, kde jsou nejfrekventovaněji používaná slova z článků čistě neutrálního rázu. Přesto i z tohoto grafu je patrné, že se jedná o prokremelské médium. Lze to vyvodit z nadměrné přítomnosti frází jako „Sputnik“ či „Russian“.

7.1.2 Breitbart.com

Web Breitbart.com byl založen v roce 2007 Andrewem Breitbartem. Jedná se o extrémně pravicový zpravodajský portál, který je mimo jiné znám pro svou podporu *Tea Party movement*, fiskálně konzervativní politické hnutí v rámci republikánské strany (Davis 2019: 244). Po Breitbartově smrti v roce 2012 převzal správu nad stránkou Steve Bannon, což je podnikatel a ultrapravicový politik, který byl od ledna do srpna 2017 Trumpovým poradcem na pozici vrchního стратега. Od té doby se web etabloval jako shromaždiště pro alternativní pravici, hnutí, které spojuje bělošskou nadřazenost, antifeminismus, antiislámský a antisemitský extrémismus (ibid).

Kromě extremistických názorů Breitbart publikuje i konspirační teorie a jiné zavádějící či přímo lživé informace. Příloha 30 např. zobrazuje, jak v roce 2016 před prezidentskými volbami Breitbart spekuloval o zdraví demokratické kandidátky Hillary Clinton, o které tvrdil, že v důsledku úrazu mozku trpí záchvaty, které dokonce měly být patrné na televizních kamerách (Krieg 2016). Po prezidentských volbách v roce 2020 Breitbart publikoval sérii článků věnující se spiknutí ohledně zfalšování výsledků voleb (Hsu 2020).

Breitbart je ve svém psaní typický tím, že se nesnaží o udržení dojmu o objektivitě, jednoznačně prezentuje pouze konzervativní názory a ve svých narativech černobíle interpretuje dané situaci jako „my vs. oni“, čímž polarizuje společnost (Davis 2019: 246).

Breitbart v sesbíraném vzorku dat zmiňoval vakcíny 926 krát, z toho se ve 157 případech zmiňoval o konkrétních typech vakcín. Oproti ostatním dezinformačním médiím se jedná o výrazný pokles zmínek o konkrétních vakcínách. Je tomu tak i z toho důvodu, že mnoho relevantních článků na téma vakcinace se věnuje kritizování vakcinačních pasů či jiným restriktivním opatřením proti pandemii. Příloha 31 zobrazuje, že nejméně zmiňovanou vakcínou byl Sputnik V (8 %), následuje Johnson & Johnson a AstraZeneca (14 %), Moderna (18 %) a Pfizer (46 %).

I přes menší počet zmínek konkrétních vakcín Breitbart ve svých textech podkopával důvěru veřejnosti vůči západním vakcínám. Příloha 32, 33, 34 a 35 se věnují pokrytí západních vakcín. Nejvíce negativity bylo zaměřeno na vakcínu AstraZeneca (48 %), nejméně naopak na Johnson & Johnson (20,8 %). Vakcínu Sputnik V naopak Breitbart ve svých textech vykreslil ze 71,4 % neutrálně a 28,6 % pozitivně. Ačkoli tedy Breitbart slouží převážně jako platforma pro šíření myšlenek americké extrémní pravice, z těchto výsledků usuzují, že minimálně z části je Breitbart ovlivněn kremelskou propagandou.

Tabulka 4: Časté negativní výroky o vakcínách dezinformačního webu Breitbart.com

Negativní výrok	Počet zmínek
Vakcíny způsobují úmrtí	175
Vakcíny omezují svobodu jedince a jsou protiústavní	61
Vakcíny vedou k infarktům	13

Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Tabulka 4 se zabývá často opakovanými negativními výroky. Druhý výrok, že vakcíny omezují svobodu jedince a jsou protiústavní, vystihuje komunikační styl webu Breitbart k čtenářům. Breitbart se převážně soustředí na politickou extrémní pravici. Svědčí o tom články, které notně propojují téma covidu-19 s extrémně pravicovou rétorikou. Ačkoli se objevily výroky přiřazující negativní vedlejší účinky k vakcínám, nejednalo se zdaleka o tak extenzivní procentuální poměr jako u ostatních dezinformačních médií. Breitbart se spíše soustředí na podporu neočkovaných, kritiku plošných opatření a vakcinačních pasů, než na dehonestaci vakcín samotných. Negativní výroky o vakcínách často bývají spojeny s poznámkou o neschopnosti demokratických politiků, zatímco úspěchy jsou připisovány Donaldu Trumpovi a republikánům. Svědčí o tom i příloha 37, kde se do grafu nejfrekventovaněji používaných slov propisuje právě spousta výrazů spojených s politickým vedením země.

7.2 Konfrontace s politickými projevy prezidentské administrativy v USA

V následující části porovnáám výsledky analýzy s projevy prezidentské administrativy v USA. Vzhledem k tomu, že jsem analyzovala dezinformační média pouze v období roku 2021, zaměřím se pouze na administrativu Joe Bidena, jelikož Donald Trump již od ledna 2021 nebyl v úřadě. Z celkem 80 projevů, tiskových zpráv, článků a rozhovorů dostupných na oficiálních stránkách prezidentské administrativy *Whitehouse.gov* jsem vybrala 10 příspěvků, které adekvátně reprezentují postoj administrativy Joe Bidena k očkování.

Dne 26. 1 viceprezidentka USA Kamala Harris sdělila veřejnosti svou pozitivní zkušenost s očkováním a urgovala všechny Američany, aby se taktéž nechali naočkovat. „Je to relativně bezbolestná procedura, která vám zachrání život“ (The White House 2021a). Téhož dne oznámil Biden nákup 200 milionů dávek vakcín značek Pfizer a Moderna. V projevu také komunikoval svůj plán plně naočkovat 300 milionů Američanů v průběhu 6 měsíců (The White House 2021b).

Na akci oslavující 50 milionů podaných dávek vakcíny proti nemoci covid-19 Biden prohlásil, že prezidentská administrativa úzce spolupracuje s firmami vyrábějící vakcíny Pfizer a Moderna pro zajištění dostatku vakcín pro všechny dospělé Američany. Ve svém projevu dále vychválil zázemí Pfizeru v Kalamazoo, které dříve navštívil. Vyzdvihl přísné dodržování bezpečnostních standardů, přesnost pracovníků a fungování celého zařízení (The White House 2021c).

Kvůli nedostatečnému počtu vakcín dne 27. 2 Biden oznámil schválení již třetí vakcíny Johnson & Johnson lékovou agenturou FDA. „Po důkladném, transparentním a objektivním vědeckém přezkoumání FDA autorizovala k použití vakcínu Johnson & Johnson jako bezpečnou a efektivní (The White House 2021d). Týden nato vydal Biden prohlášení, kde chválil společnost Johnson & Johnson za spolupráci s konkurenční firmou Merck. Firmy kooperovali za účelem rozšíření výrobních kapacit vakcíny Johnson & Johnson (The White House 2021e).

Dne 25. 3 vydala prezidentská administrativa tiskovou zprávu, ve které oznámila investici do vakcín proti nemoci covid-19 v hodnotě téměř 10 miliard dolarů. Investice měla zpřístupnit vakcíny ohroženým komunitám lidí jako např. etnické minority, lidé žijící v těžko přístupných oblastech, lidé trpící chudobou apod. (The White House 2021f).

Dne 13. 4 publikovala prezidentská administrativa prohlášení prezidenta poradce, Jeffa Zientse. Ten oznámil, že léková agentura FDA doporučila pozastavení vakcínou Johnson & Johnson poté, co se objevilo několik vzácných případů krevních sraženin u jedinců naočkovaných touto vakcínou (The White House 2021g).

V prohlášení z 10. 5 Biden vyjádřil optimismus ohledně probíhající vakcinace mladistvých ve věku 16 – 17 let. Vakcíny označil za bezpečné a efektivní a zdůraznil, že zachránili již tisíce životů a právě díky nim je možné pomalý návrat k normálnímu životu (The White House 2021h).

V říjnu Biden nastolil nové vakcinační požadavky pro mezinárodní cestování (Shepardson 2021). Centrum pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC) sestavilo seznam akceptovaných vakcín, tento seznam však vylučoval vakcínu Sputnik V. To nejvíce omezovalo obyvatele zemí Latinské Ameriky při cestách do USA, jelikož právě v těchto zemích se Sputnikem V očkuje extenzivně (ibid).

V listopadu prezidentská administrativa vydala tiskovou zprávu k tématu dvou významných zákonů týkajících se očkování proti nemoci covid-19. První se týkal personálu ve zdravotnictví, po kterém se nově vyžadovalo povinné dokončené očkování, tj. dvě dávky vakcín Pfizer či Moderna, nebo jedna dávka vakcíny Johnson & Johnson (The White House 2021i). Druhý požadoval, aby zaměstnavatelé s více než 100 zaměstnanci zajistili úplnou vakcinaci zaměstnanců či zajistili testy alespoň na týdenní bázi pro neočkované zaměstnance (ibid).

Očkování a zvládnutí krize plynoucí z nemoci covid-19 bylo pro Bidena jedním z ústředních předvolebních témat. Není proto divu, že on i jeho

administrativa vystupují jako jasní zastánci očkování. Komunikace s veřejností na toto téma probíhala srozumitelně a konzistentně. Několikrát ve svých projevech vyzdvihl vakcíny Pfizer a Moderna a dokonce i Johnson & Johnson. Mezi vyjádřeními prezidenta Bidena a narativem publikovaným prokremelskými dezinformačními weby se tedy nevyskytují žádné paralely.

8 ČR a USA ve vzájemném srovnání

Dezinformační platformy fungují jako jedinečné ekosystémy, které jsou však ovlivňovány svým prostředím. Ač tedy po celém světě dezinformační média fungují na stejném principu a mají podobné cíle, prostředí, ve kterém dezinformace vznikají, tato média do značné míry utváří.

V ČR jsou dezinformační platformy na vzestupu. Pomocí sociálních sítí nejen získaly stálé jádro konzumentů, dokonce díky šíření virálních příspěvků oslovují čtenáře nové. Dezinformační platformy vzájemně sdílí svůj obsah. Tím si nejen zvyšují dosah, ale také si dodávají jakousi kredibilitu. Oproti tomu v USA je dezinformační scéna (nejspíš i kvůli své velikosti) mnohem více roztržena.

V případě zkoumaných platforem bylo znát, že dezinformační weby působící v ČR agresivně cílily na podkopání důvěry občanů v očkování. Kromě zveličování nežádoucích účinků weby publikovaly i konspirační teorie, které byly sdíleny určitými politiky či celebritami. V USA se také objevily pokusy o vykreslení západních vakcín jako nespolehlivých a nebezpečných, nicméně mnohem výraznější byly pokusy mobilizovat čtenáře apelem na občanská práva a svobody, které vakcinace údajně porušuje.

V ČR byla také mnohem patrnější snaha propagovat ruskou vakcínu Sputnik V. Např. česká verze Sputnik News psala o vakcíně ze 46 % pozitivně, zatímco v USA mezinárodní verze měla pozitivních výroků pouze 35 %. Jedná se tedy o 11% rozdíl. Jedno z možných vysvětlení pro tento rozdíl je, že v ČR měla vakcína Sputnik V větší šanci být autorizována k použití než v USA.

Jak kancelář prezidenta ČR, tak prezidentská administrativa USA vystupovaly jako jasní zastánci očkování. Nicméně podpora ruské vakcíny výrazně odlišuje rétoriku „Hradu“ a „Bílého domu“. Zatímco prezident Biden se držel při projevech o vakcinaci vědecky ověřených faktů a propagoval pouze vakcíny schválené lékovou agenturou FDA, prezident Zeman působil jako lobbista za Sputnik V. Ačkoli vakcína nebyla schválena ani evropskou, ani českou lékovou

agenturou, Zeman ve své rétorice snažil vytvářet příznivější podmínky pro přijetí Sputniku V českou společnost. V rozhovorech a projevech vyzdvihoval ruskou vakcínu a jeho rétorika se velmi podobala narativu publikovaném na české verzi Sputnik News. Proto jsou dle mého názoru paralely mezi prokremelským narativem a „Hradem“ zřetelné.

9 Závěr

Dezinformace nejsou výdobytkem současné doby, nicméně ve společenském diskurzu se stávají stále relevantnějším tématem. Díky existenci internetu, algoritmům sociálních sítí a obecně nízké mediální gramotnosti se dezinformacím nadmíru daří. Toho patřičně využívá mimo jiné i ruská vláda, která tímto způsobem získává příležitost relativně snadno skrz prokremelské dezinformační weby globálně šířit svou propagandu. Konečným cílem propagandy je polarizovat především západní společnost a destabilizovat demokratické země, díky čemuž si ruská vláda upevňuje svou mocenskou pozici. Kromě již zmíněných aspektů ke skokovému nárůstu úspěchu dezinformačních médií výrazně přispěla krize vyvolána pandemií covidu-19. Z analytické části práce vyplývá, že témata jako očkování či dodržování pandemických restrikcí byla využita k polarizaci nejen české společnosti.

Z analýzy je patrné, že zatímco vakcíny západní výroby byly napříč dezinformačními platformami agresivně napadané lživými výroky, informacemi vytrženými z kontextu a dalšími manipulačními technikami, ruská vakcína Sputnik V se těšila nadměrné oblibě. Byla vyzdvihována její vysoká účinnost a absence jakýchkoli nežádoucích účinků.

Zatímco administrativa Joe Bidena se ve svých prohlášeních striktně držela faktů, nejméně část české dezinformační scény tak těžila z výroků prezidenta Miloše Zemana. Ačkoli se Zeman ve veřejném prostoru také profiloval jako absolutní zastánce očkování, přebíral rétoriku prokremelského dezinformačního webu Sputnik News ohledně ruské vakcíny Sputnik. Z pozice významné autority a představitele ČR tak v oficiálních rozhovorech a projevech alespoň částečně poskytl kredibilitu dezinformačnímu prokremelskému médiu, které informovalo nejen o tématu vakcinace nevyváženým způsobem.

Ač konkrétně česká verze Sputnik News na poměry dezinformačního média nebyla ve své rétorice tím nejradikálnějším zdrojem *fake news*, je dle mého názoru zcela zásadní si uvědomit, že dezinformační platformy často sdílí články či odkazy

na jiné platformy s podobným narativem. Uměle tak zvyšují svůj dosah a vliv. Z celkem umírněného dezinformačního média se tedy lze velmi snadno ocitnout na mnohem radikálněji se vyjadřujících stránkách. O tom, zda Zeman byl opravdu přesvědčen o kvalitě vakcíny Sputnik V a sehrál tak ruské vládě roli užitečného idiota, či si byl vědom svých činů a jejich potencionálních následků, můžeme pouze polemizovat.

Ačkoli dezinformační scéna v ČR je v současné době díky blokaci sdružením CZ.NIC v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu částečně ochromena, nelze považovat problém organizovaného šíření dezinformací za vyřešený. Je střízlivé předpokládat, že dezinformační weby nadále fungují v šedé zóně, jako jsou např. skupinové chaty aplikace Telegram. Je také pravděpodobné, že dříve či později sdružení CZ.NIC blokaci dezinformačních webů v ČR zruší.

Podle mého názoru jediným řešením této zdánlivě bezvýchodné situace je investice do vzdělání a mediální gramotnosti společnosti. Trénování kritického myšlení a praktická výuka o rozpoznávání důvěryhodné informace od dezinformace od útlého věku se může stát na rozdíl např. od cenzury dlouhodobým řešením tohoto problému.

10 Seznam literatury

AASHKA, D. a kol. (2020). Targeting Greta Thunberg: A Case Study in Online Mis/Disinformation. *GMF*. 22. 7. 2020 (<https://www.gmfus.org/news/targeting-greta-thunberg-case-study-online-misdisinformation>, 7. 3. 2022).

AC24. Manipulace článků z tradičních médií [obrázek]. In: *To je silná káva. Český politik uvedl, co vláda před veřejností záměrně tajila* [online]. [Cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.ac24.cz/zpravy-z-domova/to-je-silna-kava-cesky-politik-vedl-co-vlada-pred-verejnosti-zamerne-tajila/>

AJIR, M. – VAILLIANT, B. (2018). Russian Information Warfare: Implications for Deterrence Theory. *Strategic Studies Quarterly* 12(3), s. 70–89.

AKTUÁLNĚ.CZ (2015). *Novinářka způsobila paniku. Královna zemřela, napsala* (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/novinarka-zpusobila-paniku-kralovna-je-v-nemocnici-napsala/r~beba078e09dd11e5b1d8002590604f2e/>, 29. 3. 2022).

BACHMANN, S. D. D. – LEE, D. – DOWSE, A. (2020). COVID Information Warfare and the Future of Great Power Competition. *The Fletcher Forum of World Affairs* 44(2), s. 11–18.

BANASIK, M. (2016). A Changing Security Paradigm. New Roles for New Actors – The Russian Approach. *Connections* 15(4), s. 31–43.

BBC (2017). *Learn how the BBC is working to strengthen trust and transparency in online news* (<https://www.bbc.com/news/help-41670342>, 19. 2. 2022).

BBC (2022). *The world of misinformation and fake news is full of confusing vocabulary* (<https://www.bbc.co.uk/beyondfakenews/fakenewsdefinitions/>, 19. 2. 2022).

BEAUCHAMP, Z. (2016). Alex Jones, Pizzagate booster and America's most famous conspiracy theorist, explained. *Vox*. 7. 12. 2016 (<https://www.vox.com/policy-and-politics/2016/10/28/13424848/alex-jones-infowars-prisonplanet>, 7. 3. 2022).

- BENKOVÁ, L. (2018). The Rise of Russian Disinformation in Europe. *AIES*. 30. 4. 2018 (<https://www.aies.at/publikationen/2018/fokus-18-03.php>, 8. 3. 2022).
- BERRY, S. (2016). Physician: Mainstream Media “Strangely Silent” About Hillary Clinton’s Health. *Breitbart*. 10. 8. 2016 (<https://www.breitbart.com/politics/2016/08/10/physician-strangely-silent-mainstream-media-fitness-hillary-clinton/>, 23. 4. 2022).
- BERRY, S. Konspirační teorie o zdraví Hillary Clinton [obrázek]. In: *Physician: Mainstream media “strangely silent” about Hillary Clinton’s health* [online]. [Cit. 1. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.breitbart.com/politics/2016/08/10/physician-strangely-silent-mainstream-media-fitness-hillary-clinton/>
- BIDDLESTONE, M. a kol. (2020). Cultural orientation, power, belief in conspiracy theories, and intentions to reduce the spread of COVID-19. *British Journal of Social Psychology* 59(3), s.663–673.
- BILAL, A. (2021). Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and “Trust” as the Antidote. *NATO*. 30. 11. 2021 (<https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html>, 20. 2. 2022).
- BLESK (2021a). *Zeman se nebrání přeočkování Sputnikem. A řekl detail o vyhazovu Blatného z vlády* (<https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-koronavirus/676004/zeman-se-nebrani-preockovani-sputnikem-a-rekl-detaily-o-vyhazovu-blatneho-z-vlady.html>, 24. 4. 2022).
- BLESK (2021b). *S prezidentem v Lánech – 22. 8. 2021: Miloš Zeman o BIS I Afghánistánu* (https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=drxwV8DOzc0&ab_channel=Milo%C5%A1Zeman-prezident%C4%8Cesk%C3%A9republiky, 24. 4. 2022).
- BOYD-BARRETT, O. (2019). Fake news and “RussiaGate” discourses: Propaganda in the post-truth era. *Journalism* 20(1), s. 87–91.

BŘEŠŤAN, R. (2018). Kreml se připravoval na anexi Krymu už dva roky dopředu, ukazuje česká analýza. *Hlídací pes*. 13. 8. 2018 (<https://hlidacipes.org/kreml-se-pripravoval-na-anexi-krymu-uz-dva-roky-dopredu-ukazuje-ceska-analyza/>, 22.3.2022).

BROKEŠ, F. (2019). How to build a disinformation business. *Coda story*. 26. 2. 2019 (<https://www.codastory.com/disinformation/how-to-build-a-disinformation-business/>, 27. 3. 2022).

BURNS, A. – HARRINGTON, S. – HURCOMBE, E. (2020). “Corona? 5G? or both?”: the dynamics of COVID-19/5G conspiracy theories on Facebook. *Media International Australia* 177(1), s. 12–29.

CALABRESE, E. (2020). 5 ways to spot disinformation on your social media feeds. *ABC News*. 29. 5. 2020 (<https://abcnews.go.com/US/ways-spot-disinformation-social-media-feeds/story?id=67784438>, 19. 2. 2022).

CAMBRIDGE DICTIONARY (2022). *Useful idiot* (<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/useful-idiot>, 26. 2. 2022).

CCDCOE (nedatováno). *About us* (<https://ccdcoe.org/about-us/>, 24. 3. 2022).

CEMPER, J. (2019). Ondřej Geršl přiznává: Naše stránka není nejdůvěryhodnější aneb příběh webu AC24. *Manipulátoři*. 27. 2. 2019 (<https://manipulatori.cz/ondrej-gresl-priznava-nase-stranka-neni-nejduveryhodnejsi-aneb-pribeh-webu-ac24/>, 27. 3. 2022).

CEMPER, J. (2021). Ne, v ČR nezemřelo 150 lidí po očkování. *Manipulátoři*. 27. 3. 2021 (<https://manipulatori.cz/ne-v-cr-nezemrelo-150-lidi-po-ockovani/>, 20. 3. 2022).

CNN PRIMA NEWS (2021a). *PARTIE Terezie Tománkové 28. 2. 2021 – Miloš Zeman* (<https://www.youtube.com/watch?v=x5YqDQzCtN0>, 24. 4. 2022).

CNN PRIMA NEWS (2021b). *PREZIDENT MILOŠ ZEMAN* (<https://cnn.iprima.cz/porady/partie/25042021-prezident-milos-zeman>, 24. 4. 2022).

- CNN PRIMA NEWS (2021c). *Partie s prezidentem republiky, neděle 27. června 2021* (https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=0ngQqFPIW_A, 24. 4. 2022).
- CNN PRIMA NEWS (2021d). *Partie s prezidentem republiky, neděle 19. Prosince 2021* (<https://www.youtube.com/watch?v=7LpDdknYPKs>, 24. 4. 2022).
- CUNLIFFE-JONES, P. a kol. (2018). *Misinformation Policy in Sub-Saharan Africa: From Laws and Regulations to Media Literacy* (London: University of Westminster Press).
- CZUPERSKI, M. a kol. (2016). Distract, Deceive, Destroy: Putin at War in Syria. *Atlantic Council* (2016), s. 6–9.
- DAVIS, M. (2019). A new, online culture war? The communication world of Breitbart.com. *Communication Research and Practice* 5(3), s. 241–254.
- DOUGLAS, K. M. (2021). COVID-19 conspiracy theories. *Group Processes & Intergroup Relations* 24(2), s. 270–275.
- EJUSTICE (nedatováno). *Sbírka listin* (<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=65455410&subjektId=866192&spis=303913>, 27. 3. 2022).
- ENNIS, S. (2014). Russia's global media operation under the spotlight. *BBC*. 16. 11. 2014 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-30040363>, 27. 3. 2022).
- FARRALL, J. M. (2014). Rule of Accountability or Rule of Law? Regulating the UN Security Council's Accountability Deficits. *Journal of Conflict & Security Law* 19(3), s. 389–408.
- GEDMIN, J. (2014). BEYOND CRIMEA: What Vladimir Putin Really Wants. *World Affairs* 177(2), s. 8–16.
- GODZIMIRSKI, J. M. – ØSTEVIK, M. (2018). How to understand and deal with Russian strategic communication measures? *Norwegian Institute of International Affairs* 1(2018), s. 1–4.

HARWOOD, T. G. — GARRY, T. (2003). An Overview of Content Analysis. *The Marketing Review* 3(4), s. 479–498.

HRAD (2021). *Vánoční poselství prezidenta republiky Miloše Zemana* (<https://www.hrad.cz/cs/video/vanocni-poselstvi-prezidenta-republiky-milose-zemana-16237>, 24. 4. 2022).

HSU, T. (2020). Conservative News Sites Fuel Voter Fraud Misinformation. *The New York Times*. 25. 10. 2020 (<https://www.nytimes.com/2020/10/25/business/media/voter-fraud-misinformation.html>, 1. 4. 2022).

IDNES.CZ (2021) *Počet dezinformačních zpráv v Česku roste, ohrožují společnost i firmy* (https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/asociace-komunikacnich-agentur-dezinformacni-weby.A211020_104248_mediahub_jpl, 28. 3. 2022).

JANDA, J. (2016). The Lisa Case: STRATCOM Lessons for European states. *Security Policy Working Paper* 11(2016), s. 1–4.

KASSARJIAN, H. H. (1977). Content Analysis in Consumer Research. *Journal of Consumer Research* 4(1), s. 8–18.

KELION, L. (2020). Coronavirus: 20 suspected phone mast attacks over Easter. *BBC*. 14. 4. 2020 (<https://www.bbc.com/news/technology-52281315>, 22. 2. 2022).

KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, V. – VÍCHOVÁ, V. (2021). The most dangerous lies spread during the pandemic crisis by Janek Ledecký, Daniel Landa and Daniel Hůlka. *European Values*. 11. 5. 2021 (<https://europeanvalues.cz/cs/the-most-dangerous-lies-spread-during-the-pandemic-crisis-by-janek-ledecky-daniel-landa-and-daniel-hulka/>, 8. 3. 2022).

KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, V. a kol. (2021). Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2020. *European Values*. 29. 11. 2021 (<https://europeanvalues.cz/cs/annual-report-on-the-state-of-the-czech-disinformation-scene-in-2020/>, 27. 3. 2022).

- KREJČÍ, M. (2017). Kdo nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šířitelů fake news v Česku. *Hlídací pes*. 25. 10. 2017 (<https://hlidacipes.org/nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-siritelu-fake-news-cesku/>, 27. 3. 2022).
- KRIEG, G. (2016). The new birthers: Debunking the Hillary Clinton health conspiracy. *CNN*. 24. 8. 2016 (<https://web.archive.org/web/20160926082331/https://www.cnn.com/2016/08/22/politics/hillary-clinton-health-conspiracy-theory-explained/index.html>, 1. 4. 2022).
- KURZY (2021). *AC24 s.r.o., Praha IČO 02988186 – Obchodní rejstřík firem* (<https://rejstrik-firem.kurzy.cz/02988186/ac24-sro/>, 27. 3. 2022).
- MARÉCHAL, N. – MACKINNON, R. – DHEERE, J. (2020). Targeted Advertising and COVID-19 Misinformation: A Toxic Combination. *New America* (2020), s. 13–21.
- MEESE, J. – FRITH, J. – WILKEN, R. (2020). COVID-19, 5G conspiracies and infrastructural futures. *Media International Australia* 177(1), s. 30–46.
- MEISTER, S. (2016). Isolation and Propaganda: Putin’s Version of Soft Power. *German Marshall Fund of the United States* (2016), s. 7–11.
- NATO (2021a). *Media- (dis)information – security* (<https://deeportal.hq.nato.int/eacademy/courses/>, 20. 2. 2022).
- NATO (2021b). *Media – (dis)information – security: troll factories* (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/5/pdf/2005-deeportal2-troll-factories.pdf, 26. 2. 2022).
- NEOVLIVNÍ.CZ (2017). *Vnitro má databázi deinformačních webů. Koho na ni zařadilo?* (<https://neovlivni.cz/vnitro-ma-databazi-dezinformacnich-webu-koho-na-ni-zaradilo/>, 24. 3. 2022).
- OVČÁČEK, J. (2021a). Prezident republiky byl očkován proti COVID-19. *Hrad*. 20. 1. 2021 (<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove->

zpravy/prezident-republiky-byl-ockovan-proti-covid-19-15769#from-list, 24. 4. 2022).

OVČÁČEK, J. (2021b). Prezident republiky byl očkován druhou dávkou vakcíny. *Hrad*. 12. 2. 2021 (<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-byl-ockovan-druhou-davkou-vakciny-15804#from-list>, 24. 4. 2022).

OZAWA, M. (2020). NATO and Russia in the time of Corona. Countering disinformation and supporting Allies. *NATO Defense College* (2020), s. 21–29.

PAMMENT, J. (2021). RESIST 2 Counter Disinformation Toolkit. *Government Communication Service*. 2021 (<https://gcs.civilservice.gov.uk/publications/resist-2-counter-disinformation-toolkit/#Annex-A-Glossary-of-common-disinformation-techniques>, 22. 2. 2022).

PIKA, T. (2021). Na sítích se šíří lži o úmrtí dětí po očkování. „Myslela jsem, že je to fakt,“ říká autorka jedné z nich. *Irozhlas*. 14. 12. 2021 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mrtvice-smrt-koronavirus-vakciny-ockovani-pravda-dezinformace_2112140500_pik, 20. 3. 2022).

POLITIFACT (2017). *PolitiFact's guide to fake news websites and what they peddle* (<https://www.politifact.com/article/2017/apr/20/politifacts-guide-fake-news-websites-and-what-they>, 30. 3. 2022).

PROKOP, D. (2005). *Boj o Média: Dějiny Nového Kritického Myšlení o Médiích* (Praha: Nakladatelství Karolinum).

RADIN, A. – DEMUS, A. – MARCINEK, K. (2020). *Understanding Russian Subversion: Patterns, Threats, and Responses* (Santa Monica: RAND Corporation).

RAMBOUSKOVÁ, M. (2022). Covid už netáhne. Z dezinformátorů se stali „přátelé Ruska a míru“. *Seznam Zprávy*. 23. 2. 2022 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/koronavirus-covid-uz-netahne-z-dezinformatoru-se-stali-pratele-ruska-a-miru-189457>, 29. 3. 2022).

REID, S. A. (2021). Conspiracy theory. *Encyclopedia Britannica*. 27. 1. 2021 (<https://www.britannica.com/topic/conspiracy-theory>, 19. 2. 2022).

REILLY, I. (2018). F for Fake: Propaganda! Hoaxing! Hacking! Partisanship! And Activism! In the Fake News Ecology. *The Journal of American Culture* 41(2), s. 1–14.

RENOVICA, V. (2021). Očkování v ČR: Zeman varuje před přílišným optimismem. *Blesk*. 10. 1. 2021 (<https://tv.blesk.cz/video/6762992/ockovani-v-cr-zeman-varuje-pred-prilisnym-optimismem.html>, 24. 4. 2022).

ROBBINS, J. W. (2020). Countering Russian Disinformation. *CSIS* (2020), s. 32–39.

RYBOVÁ, A. (2019). Když média naletí na parodii. Falešné profily jako past na zbrklé novináře. *ČT24*. 9. 9. 2019 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2919815-kdyz-media-naleti-na-parodii-falesne-profil-y-jako-past-na-zbrkle-novinare>, 22. 2. 2022).

SCHAFFER, D. (2012). The Language of Scam Spams: Linguistic Features of “Nigerian Fraud” E-mails. *ETC: A Review of General Semantics* 69(2), s. 157–179.

SEZNAM ZPRÁVY (2021). *Ruská média vyzdvihují slova Zemana o chybějících důkazech v kauze Vrbětice* (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ruska-media-vyzdvihuji-slova-zemana-o-chybejicich-dukazech-v-kauze-vrbetice-152047>, 27. 4. 2022).

SHEPARDSON, D. (2021). Biden imposes new international travel vaccine rules, lifts existing restrictions. *Reuters*. 26. 10. 2021 (<https://www.reuters.com/world/us/us-outline-nov-8-international-travel-reopening-vaccination-rules-2021-10-25/>, 24. 4. 2022).

SKRZECZKOVA, L. – PROCHÁZKA, L. (2021). Miloš Zeman: Navalný je ruský nacionalista. Je pouze proti Putinovi, ne proti režimu, a to je zatraceně velký rozdíl. *Frekvence 1*. 31. 1. 2021 (<https://www.frekvence1.cz/radio/zaznamy->

poradu/press-klub/milos-zeman-navalny-je-rusky-nacionalista-je-pouze-proti-putinovi-ne-proti-rezimu-a-to-je-zatracene-velky-rozdil.shtml, 24. 4. 2022).

ŠLERKA, J. (2022). Jak silný je Sputnik News v Česku. *Investigace*. 2. 3. 2022 (<https://www.investigace.cz/sputnik-news-ceska-republika-dosah/>, 27. 3. 2022).

SPRING, M. (2020). Coronavirus: The seven types of people who start and spread viral misinformation. *BBC*. 4. 5. 2020 (<https://www.bbc.com/news/blogs-trending-52474347>, 22. 2. 2022).

STRATCOM (2020). *About NATO StratCom COE* (https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5, 24. 3. 2022).

SULTAN, O. (2019). Tackling Disinformation, Online Terrorism, and Cyber Risks into the 2020s. *The Cyber Defense Review* 4(1), s. 43–60.

TANDOC, E. – LIM, Z. W. – LING, R. (2017). Defining “Fake News”. *Digital Journalism* 6(2), s. 137–153.

TEMPERTON, J. (2020). How the 5G coronavirus conspiracy theory tore through the internet. *Wired*. 6. 4. 2020 (<https://www.wired.co.uk/article/5g-coronavirus-conspiracy-theory>, 23.3.2022).

THE WHITE HOUSE (2021a). *Remarks by vice president Harris after receiving the second dose of the covid-19 vaccine* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/26/remarks-by-vice-president-harris-after-receiving-the-second-dose-of-the-covid-19-vaccine/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021b). *Fact Sheet: President Biden Announces New Steps to Boost Vaccine Supply and Increase Transparency for States, Tribes, and Territories* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/26/fact-sheet-president-biden-announces-new-steps-to-boost-vaccine-supply-and-increase-transparency-for-states-tribes-and-territories/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021c). *Remarks by President Biden at an Event Commemorating the 50 Millionth COVID-19 Vaccine Shot*

(<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/25/remarks-by-president-biden-at-an-event-commemorating-the-50-millionth-covid-19-vaccine-shot/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021d). *Statement by President Joe Biden on Emergency Use Authorization of the Johnson & Johnson COVID-19 Vaccine* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/02/27/statement-by-president-joe-biden-on-emergency-use-authorization-of-the-johnson-johnson-covid-19-vaccine/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021e). *Remarks by President Biden on the Administration's COVID-19 Vaccination Efforts* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/03/02/remarks-by-president-biden-on-the-administrations-covid-19-vaccination-efforts/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021f). *Fact Sheet: Biden Administration Announces Historic \$10 Billion Investment to Expand Access to COVID-19 Vaccines and Build Vaccine Confidence in Hardest-Hit and Highest-Risk Communities* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/25/fact-sheet-biden-administration-announces-historic-10-billion-investment-to-expand-access-to-covid-19-vaccines-and-build-vaccine-confidence-in-hardest-hit-and-highest-risk-communities/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021g). *Statement from Jeff Zients, White House COVID-19 Response Coordinator on Johnson & Johnson Vaccine* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/13/statement-from-jeff-zients-white-house-covid-19-response-coordinator-on-johnson-johnson-vaccine/>, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021h). *Statement by President Biden on FDA's Expanded Emergency Use Authorization of the Pfizer-BioNTech COVID-19 Vaccine to Include Adolescents* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/05/10/statement-by-president-biden-on-fdas-expanded-emergency->

use-authorization-of-the-pfizer-biontech-covid-19-vaccine-to-include-adolescents/, 24. 4. 2022).

THE WHITE HOUSE (2021i). *Fact Sheet: Biden Administration Announces Details of Two Major Vaccination Policies* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/11/04/fact-sheet-biden-administration-announces-details-of-two-major-vaccination-policies/>, 24. 4. 2022).

U. S. DEPARTMENT OF STATE (2020). *GEC Special Report: Russia's Pillars of Disinformation and Propaganda* (<https://www.state.gov/russias-pillars-of-disinformation-and-propaganda-report/>, 31. 3. 2022).

U. S. DEPARTMENT OF STATE (2022). *Kremlin Disinformation Bulletin* (<https://www.state.gov/disarming-disinformation/kremlin-disinformation-bulletin-2/>, 20. 3. 2022).

UNHRC (2021). *Disinformation and freedom of opinion and expression* (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/085/64/PDF/G2108564.pdf?OpenElement>, 30. 3. 2022).

VEHKOO, J. (2010). What is quality journalism and how it can be saved. *Reuters Institute for the study of journalism*. Nedatováno (<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/what-quality-journalism-and-how-can-it-be-saved>, 20. 3. 2022).

WHITE, J. (2016). Dismiss, Distort, Distract, and Dismay: Continuity and Change in Russian Disinformation. *Institute for European Studies* 2016(13), s. 1–4.

WHO (2020). *Munich Security Conference* (<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/munich-security-conference>, 22.3.2022).

WILSON, A. (2017). Four Types of Russian Propaganda. *ASPEN Review*. 15. 3. 2017 (<https://www.aspen.review/article/2017/four-types-of-russian-propaganda/>, 11. 3. 2022).

YANG, A. (2019). Reflexive Control and Cognitive Vulnerability in the 2016 U.S. Presidential Election. *Journal of Information Warfare* 18(3), s. 99–122.

CZ24.NEWS. Překládání dezinformačních videí ze zahraničí. [obrázek]. In: *Pol'ský advokát Jerzy Kwaśniewski: Pandemický dohovor – cesta ku globální tyranii* [online]. [Cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: <https://cz24.news/polsky-advokat-jerzy-kwasniewski-pandemicky-dohovor-cesta-ku-globalnej-tyranii/>

KRÁTKÁ ŠPALKOVÁ, V. a kol. Seznam pěti nejaktivnějších politiků na české dezinformační scéně [tabulka]. In: *Výroční zpráva o stavu české dezinformační scény za rok 2020* [online]. [Cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z: <https://europeanvalues.cz/cs/annual-report-on-the-state-of-the-czech-disinformation-scene-in-2020/>

PARLAMENTNÍ LISTY. Odkazování na blíže nespecifikované údajné odborníky [obrázek]. In: *Vakcína na covid: Profesor Pirk promluvil. Jindy by neváhal. Ale tady... A vy neočkovaní* [online]. [Cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vakcina-na-covid-Profesor-Pirk-promluvil-Jindy-by-nevahal-Ale-tady-A-vy-neockovani-683405>

RADIN, A. – DEMUS, A. – MARCINEK, K. Ruskem chtěná sféra vlivu [graf]. In: *Understanding Russian Subversion: Patterns, Threats, and Responses* [online]. [Cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE331.html>

RAMBOUSKOVÁ, M. Facebookový příspěvek iniciativy Chcíp! PES [obrázek]. In: *Covid už netáhne. Z dezinformátorů se stali „přátelé Ruska a míru“* [online]. [Cit. 29. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/koronavirus-covid-uz-netahne-z-dezinformatoru-se-stali-pratele-ruska-a-miru-189457>

U. S. DEPARTMENT OF STATE. Příklady navzájem sdílených článků dezinformačních médií [tabulka]. In: *GEC Special Report: Pillars of Russia's Disinformation and Propaganda Ecosystem* [online]. [Cit. 1. 4. 2022]. Dostupné z: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/08/Pillars-of-Russia%E2%80%99s-Disinformation-and-Propaganda-Ecosystem_08-04-20.pdf

11 Resumé

This bachelor thesis is focusing on the topic of the pro-kremlin disinformation websites and their influence on the official speeches of presidential administrations in the USA and Czechia regarding vaccination against covid-19. The work is divided into two parts. In the first part I defined the terms and concepts that are essential for this thesis. I also depicted the theory of the usage of fake news in the political propaganda. The first part also contains methodology. I chose qualitative content analysis with quantitative elements as a method of analysis of the collected data. In the second (analytical) part of my work, I firstly introduced current disinformation scene in each respective country. Then I analysed the data collected from disinformation websites *cz.sputniknews.com*, *AC24.cz*, *Sputniknews.com* and *Breitbart.com*. I confronted acquired results with the official speeches of presidential administrations and compared the results.

The aim of my bachelor's thesis was to find out whether the narrative of pro-kremlin disinformation websites is influencing the official speeches of presidential administrations in the USA and Czechia regarding the vaccination against covid-19. By narrative of pro-kremlin disinformation websites I mean the unfair smear campaign against Western-made vaccines and adoration of the Russian Sputnik V vaccine.

The analysis proves that President Joe Biden and his administration's official speeches are not promoting the pro-kremlin narrative. The content of the administration's announcements was strictly based on scientific and objective facts.

On the contrary, although President Miloš Zeman and his office profile themselves as the promoters of vaccination, there is noticeable connection to the pro-kremlin narrative. In the official speeches and interviews, the president openly adores the unapproved Sputnik V vaccine. He promotes its positive qualities as efficiency and lack of negative side effects. It is therefore safe to say that pro-

kremlin disinformation websites are partially influencing the official speeches of the Czech President regarding the vaccination against covid-19.

12 Přílohy

Příloha 1: Ruskem kýžená sféra vlivu

Russia's Desired Sphere of Influence

Zdroj: Radin – Demus – Marcinek 2020

Příloha 2: Seznam pěti nejaktivnějších politiků na české dezinformační scéně

	Rok 2019	Rok 2020
1.	Ivan David	Ivan David
2.	Radim Fiala	Radim Fiala
3.	Ivo Valenta	Tomio Okamura
4.	Radek Rozvoral	Ivo Valenta
5.	Andrej Babiš	Radek Rozvoral

Zdroj: Krátká Špalková a kol. 2021

Příloha 3: Manipulace článků z tradičních médií.

Český politik Bohuslav Svoboda (ODS) na CNN Prima NEWS uvedl, že [vláda věděla](#), že očkování můžou přenášet virus, přesto nepodnikla žádné kroky. (Foto: Twitter)

Zdroj: AC24

Příloha 4: Překládání dezinformačních videí ze zahraničí

Polský advokát Jerzy Kwaśniewski: Pandemický dohovor – cesta ku globální tyranii

28. března 2022 v ČR, Hlavní, Komentáře, Politika & Lid. práva, Slovensko, Svět, ZDRAVÍ & COVID

AA

POLSKO: S advokátem Jerzym Kwaśniewskim, predsedom Inštitútu právnej kultúry Ordo Iuris, sa pre portál poľského týždenníka *Do Rzeczy* zhovára Ryszard Gromadzki.

Zdroj: cz24.news

Příloha 5: Odkazování na blíže nespecifikované údajné odborníky

Vakcína na covid: Profesor Pirk promluvil. Jindy by neváhal. Ale tady... A vy neočkovaní

13.11.2021 16:58

Elitní a mezinárodně uznávaný lékař se zhrzil nad současností. Loňské uzavření škol označil za zločin na dětech. Vzali jsme jim radost i pohyb. A budeme muset řešit následky. Opřel se i do vlády a očkování. „Nařídít povinné očkování s sebou nese jednu věc – odpovědnost za případné nežádoucí účinky nese ten, kdo to nařídil. Možná to je ten důvod, proč se odpovědní nemůžou rozhodnout, aby to nařídili.“

[Tweet](#) [To se mi líbí 2,8 tis.](#) [Sdílet](#)

Foto: Repro CNN Prima News

Popisek: Kardiochirurg, profesor Jan Pirk

Zdroj: Parlamentní listy

Příloha 6: Facebookový příspěvek iniciativy Chcíp PES

Otevřeme Česko - Chcíp PES
2 hrs · 🌐

Kdo jen trochu používá zdravý rozum, ví, komu o co jde! Dokonce už i ukrajinský prezident vyzval Bidena, aby přestal děsit občany! USA se svým dolarem potřebují válku, Ukrajina se svojí kolabující a zkorumpovanou ekonomikou potřebuje najít viníka. Putin není blázen, ale jestli dochází ke genocidě v separatistických republikách, tak mu nakonec nic jiného než zasáhnout nezbyde. Poslat náboje do děl je válečný akt, který nezná obdoby. Fialova vláda se chová jako užitečný idiot USA. Nakonec jde zase jen a jen o plynovod, ropu a vliv. Klepeme si na čelo, když dorazila loď s uhlím z Austrálie do ČR. Bylo by logické umístit na evropský trh přebytek vyrobené elektřiny, ale jako porobený národ musíme odevzdat vše a milostivě si ji můžeme od EU koupit zpět! Jiří Janeček

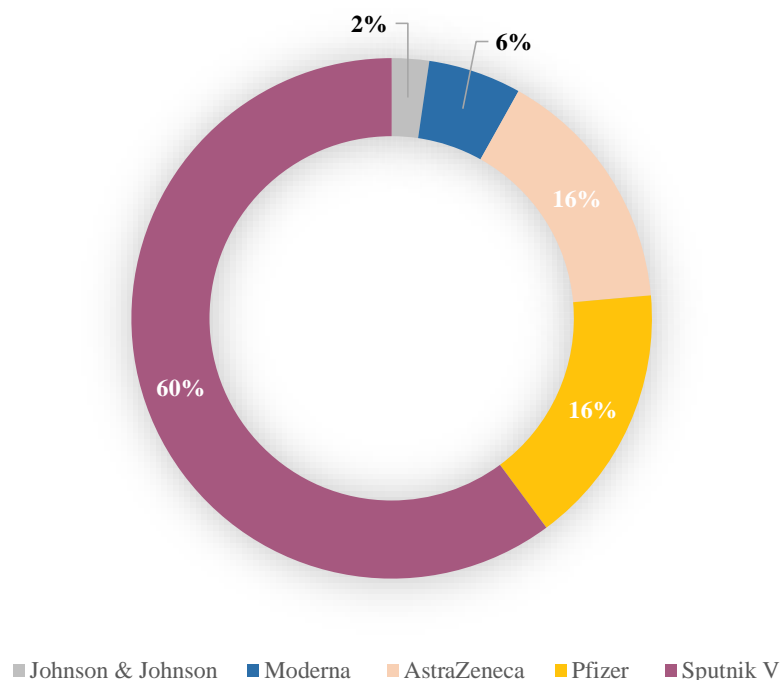

MÁME PO KOVIDU NOVOU HRAČKU

Zdroj: Rambousková 2022

*Příloha 7: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem
cz.sputniknews.com*

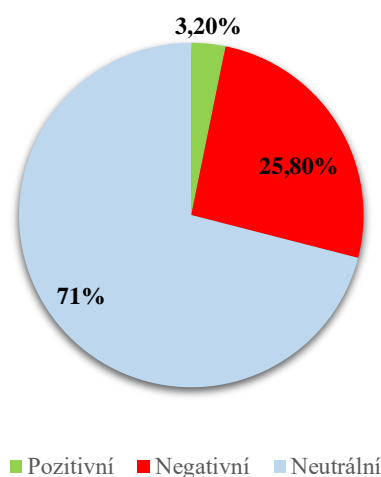
**Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním
webem cz.sputniknews.com**

Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

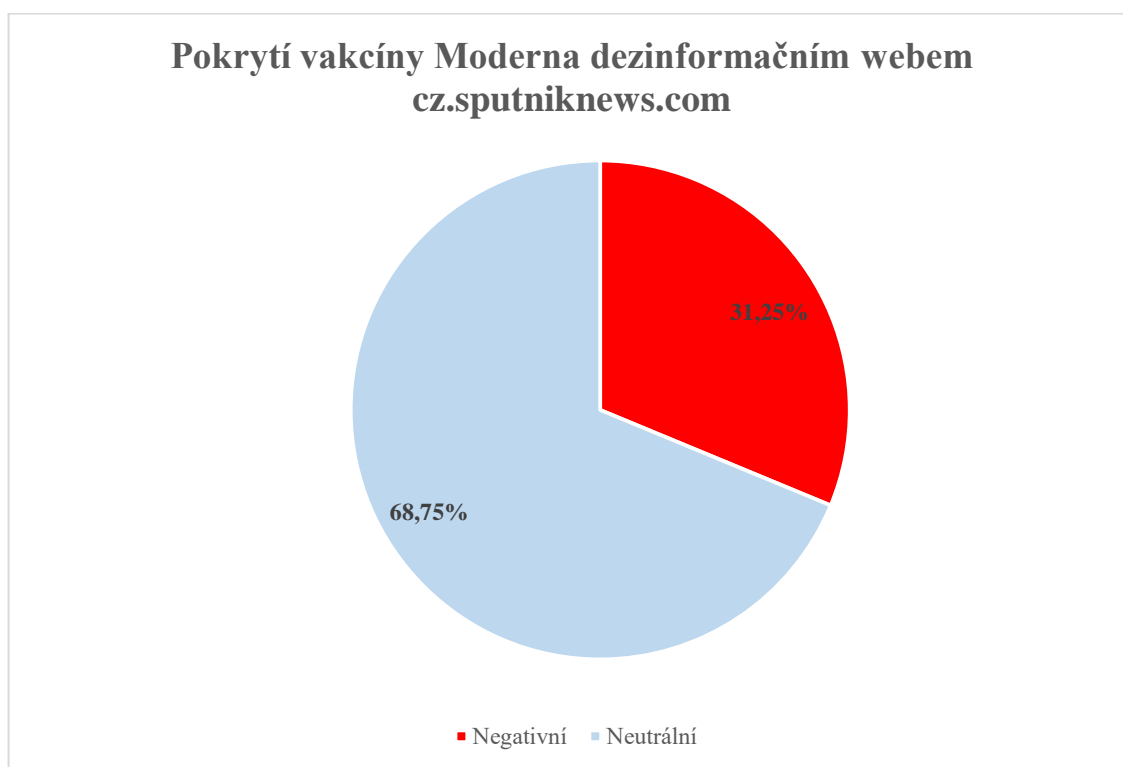
*Příloha 8: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem
cz.sputniknews.com*

**Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson
dezinformačním webem cz.sputniknews.com**

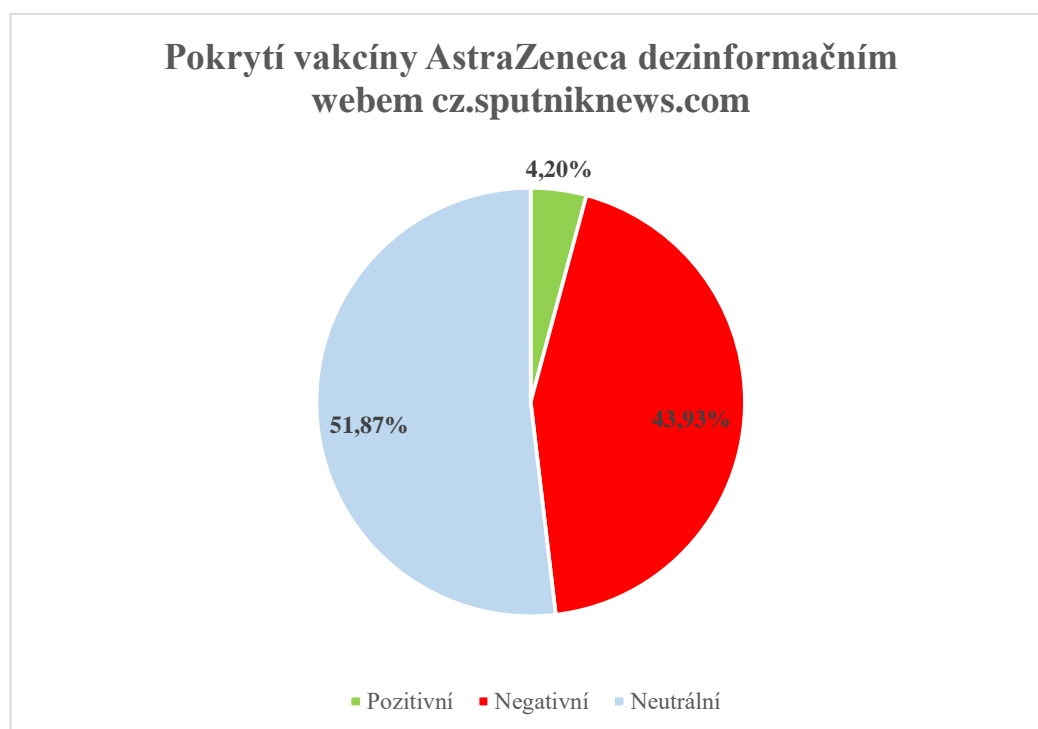
Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

Příloha 9: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem cz.sputniknews.com

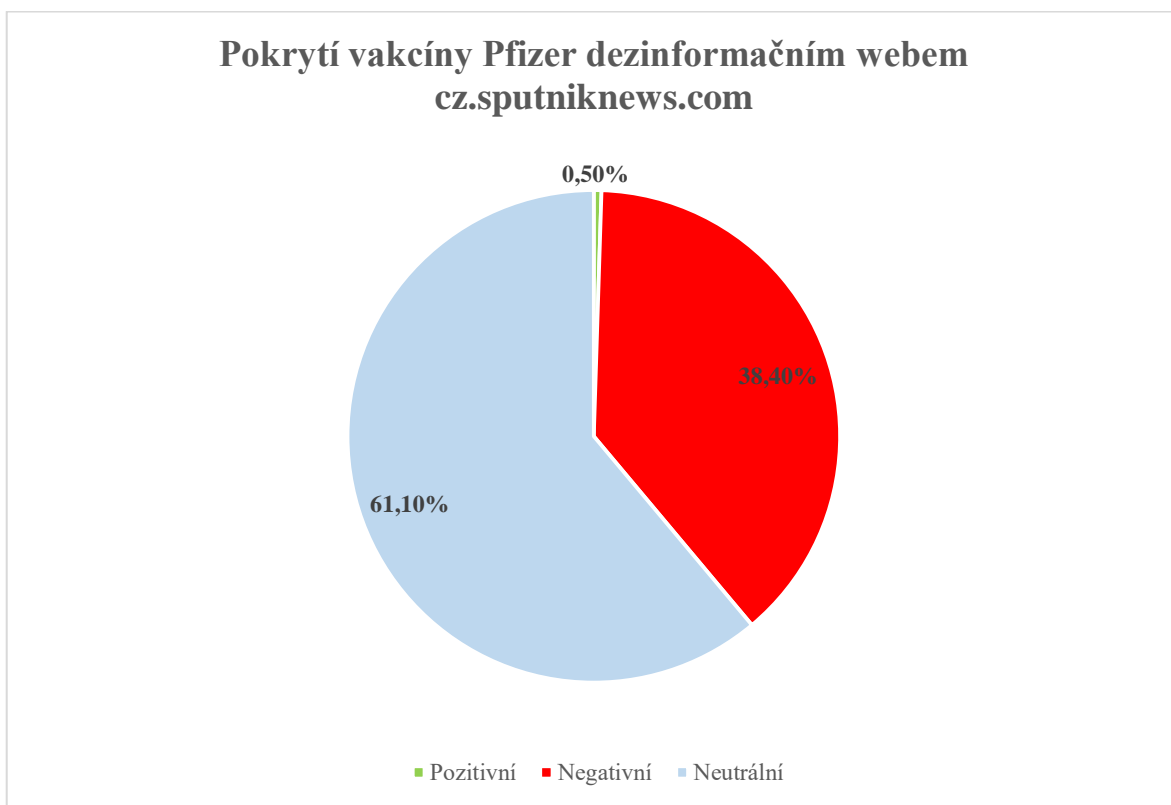
Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

Příloha 10: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem cz.sputniknews.com

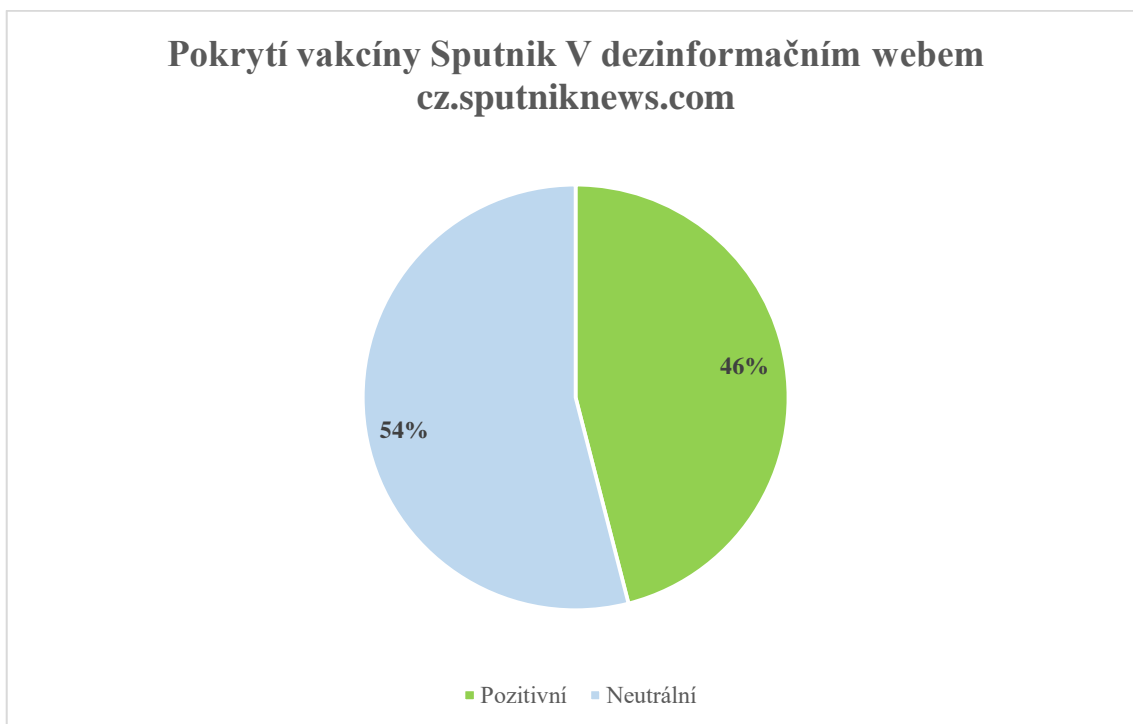
Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

Příloha 11: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem cz.sputniknews.com

Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

*Příloha 12: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem
cz.sputniknews.com*

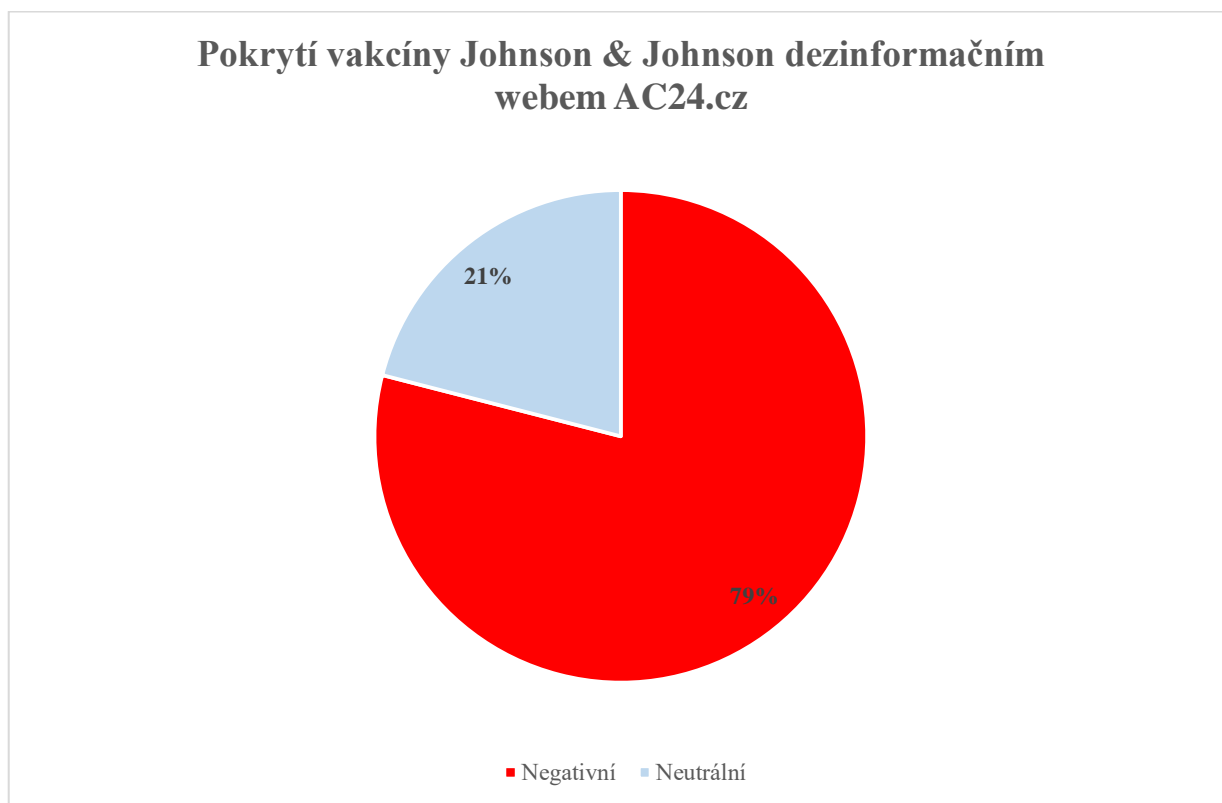

Vlastní zpracování, zdroj: cz.sputniknews.com

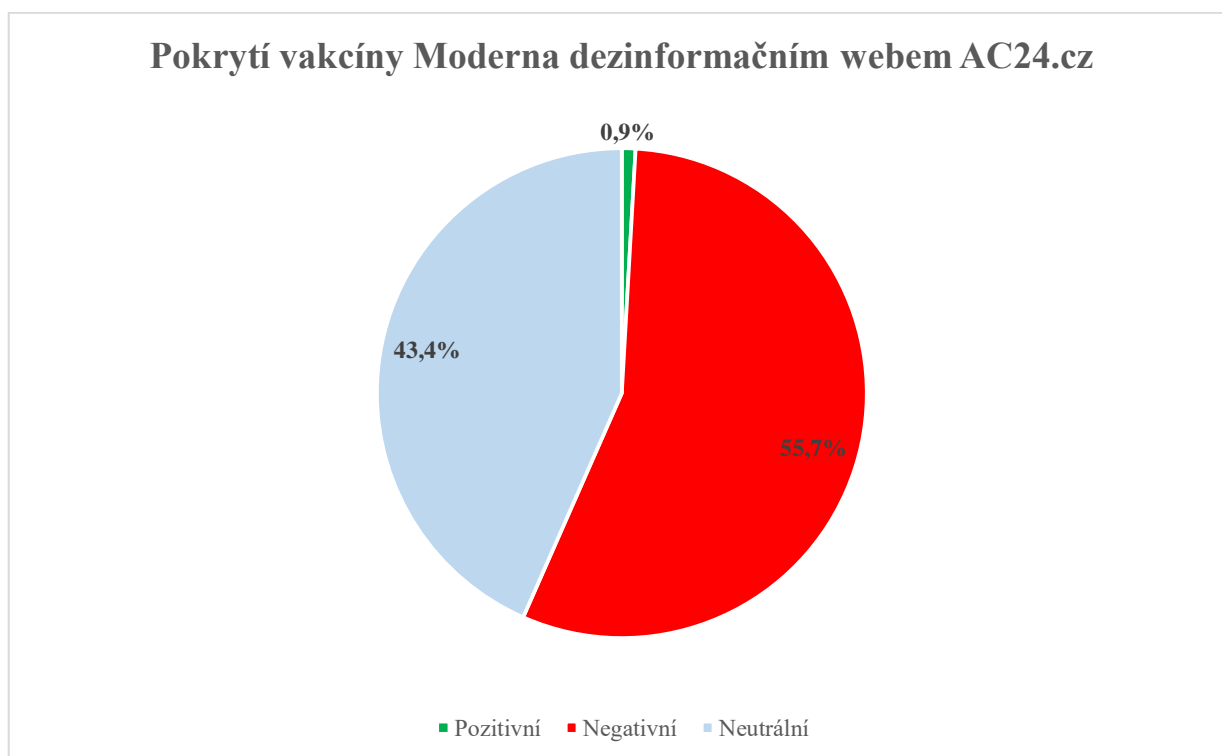

Příloha 15: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem AC24.cz

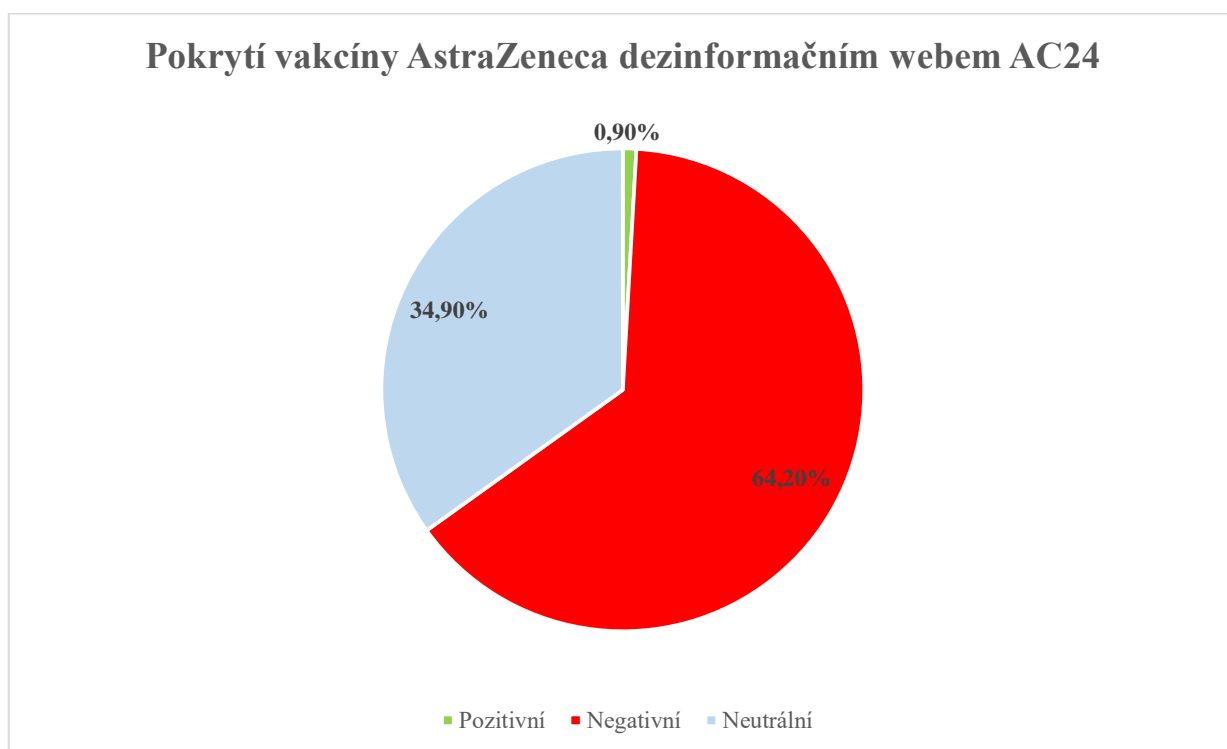
Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Příloha 16: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem AC24.cz

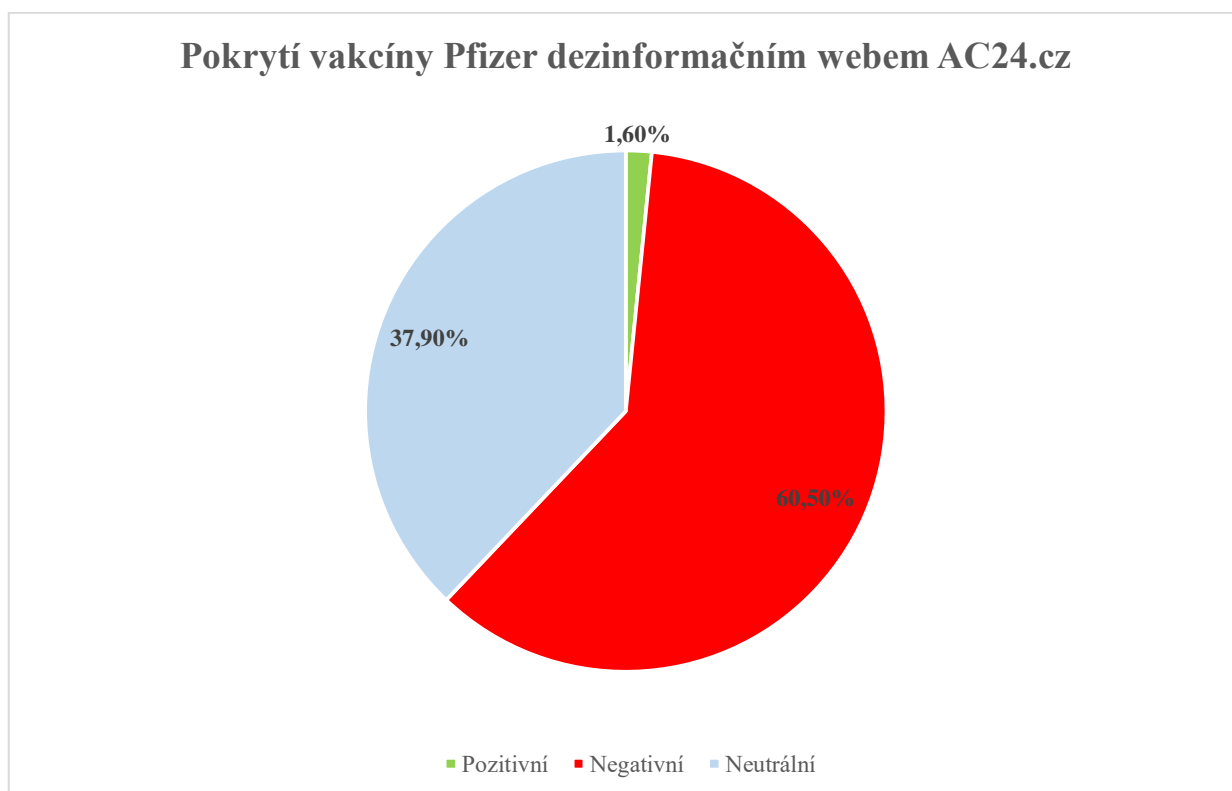
Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Příloha 17: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem AC24

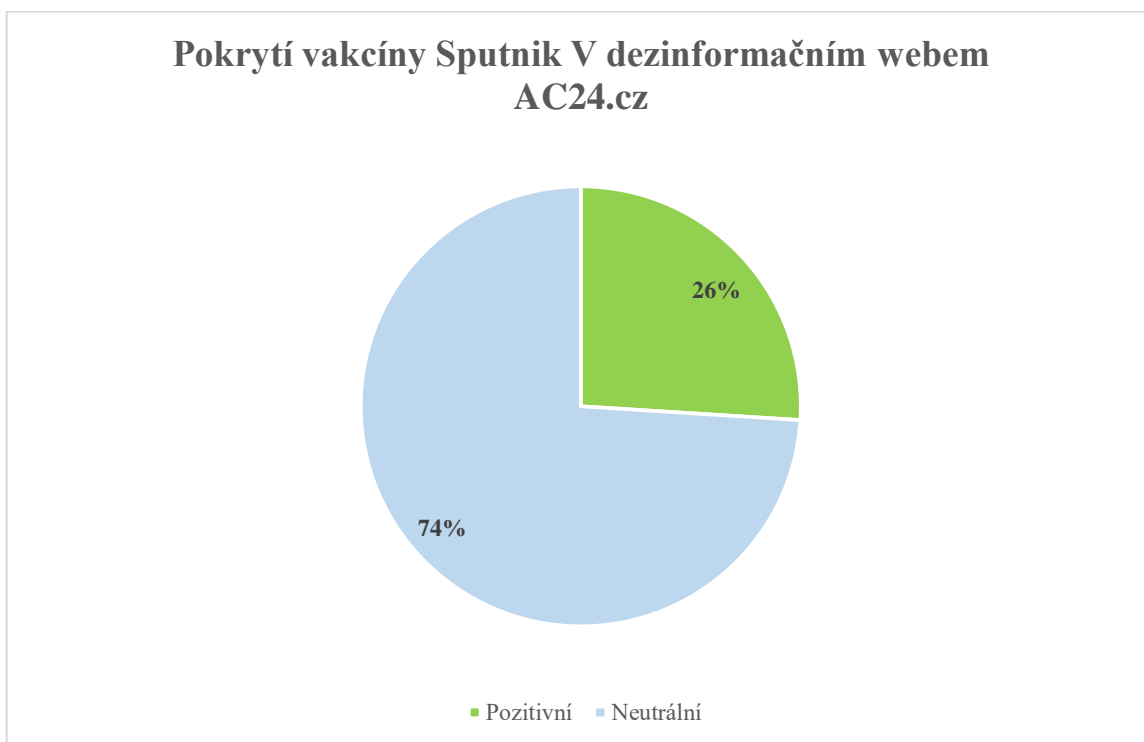
Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Příloha 18: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem AC24.cz

Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Příloha 19: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem AC24.cz

Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

Příloha 20: Nejfrekventovanější slova na dezinformačním webu AC24.cz

Vlastní zpracování, zdroj: AC24.cz

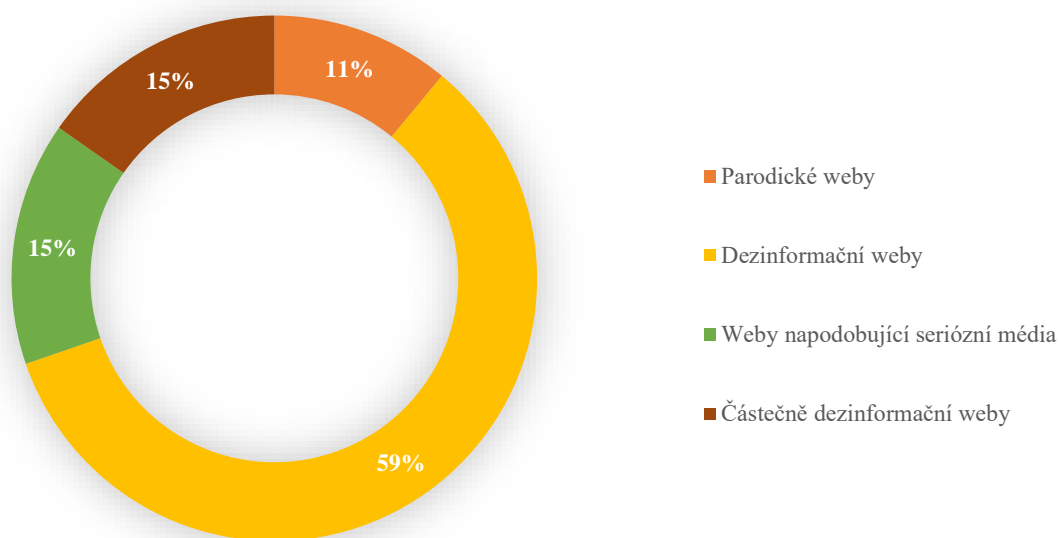
Příloha 21: Příklady navzájem sdílených článků dezinformačních médií

Zdroj: U. S. Department of State 2020

Příloha 22: Typy nedůvěryhodných webů v USA

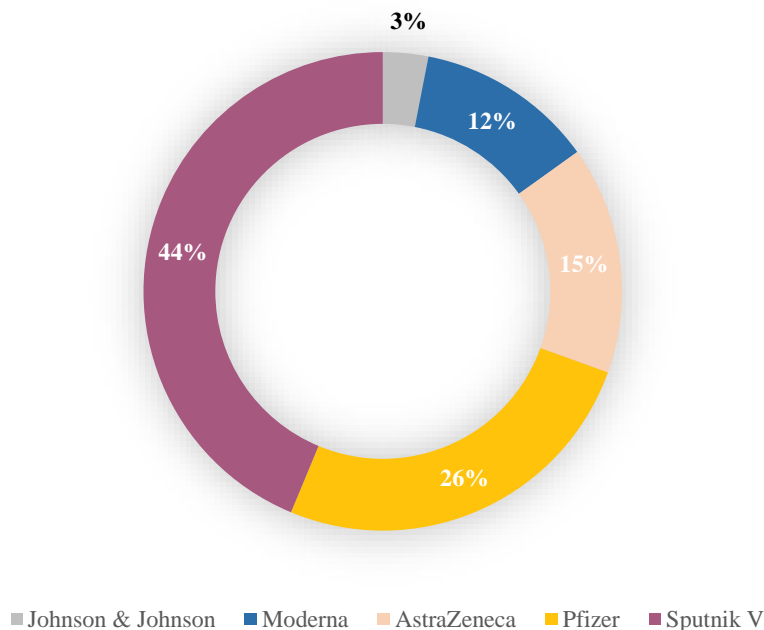
Typy nedůvěryhodných webů v USA

Vlastní zpracování, zdroj: Politifact 2017

Příloha 23: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Sputniknews.com

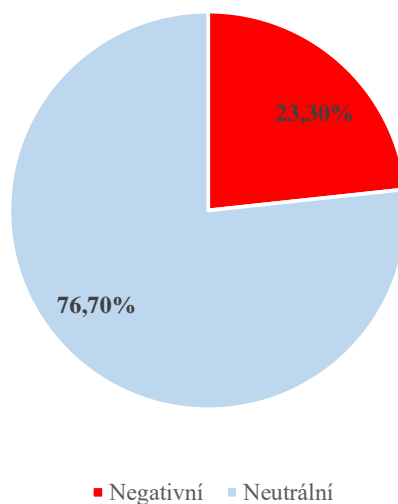
Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Sputniknews.com

Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

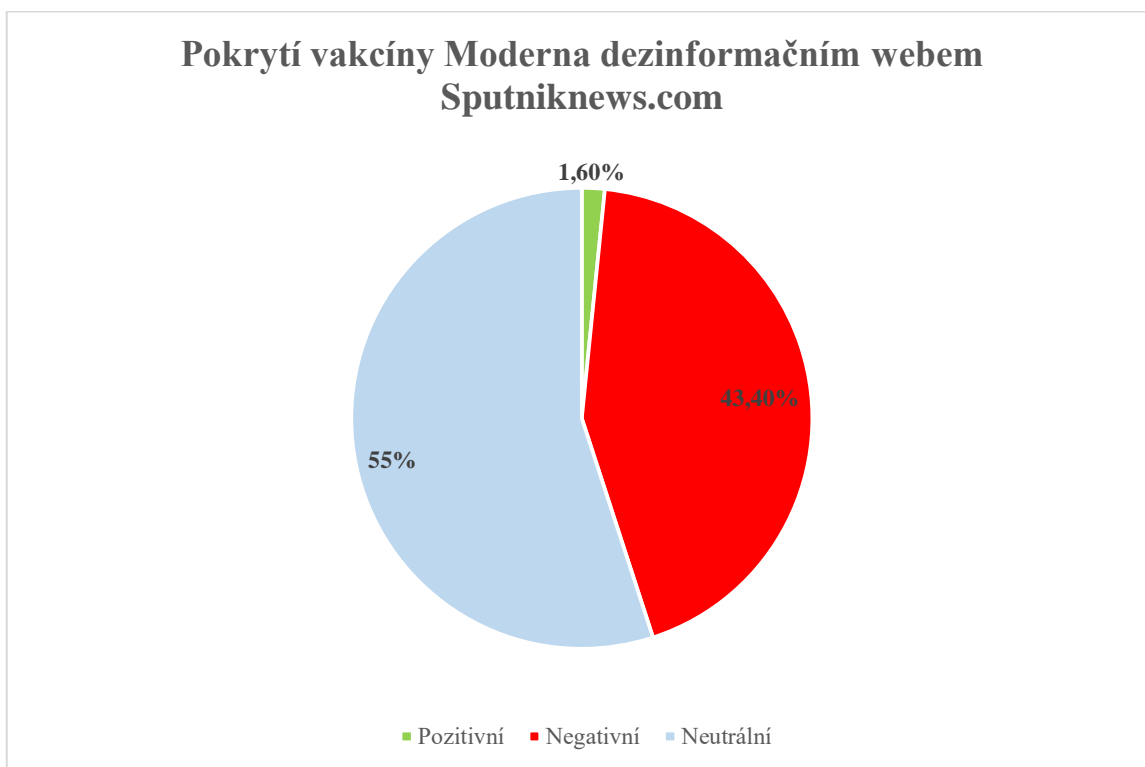
Příloha 24: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem Sputniknews.com

Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem Sputniknews.com

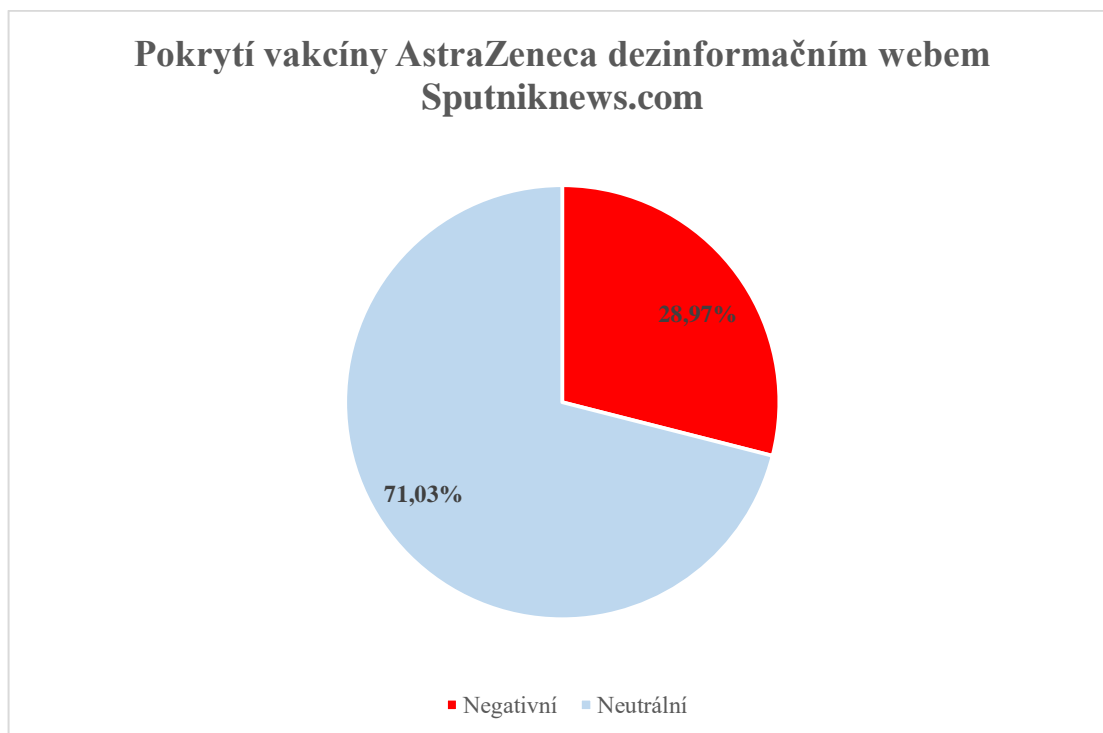
Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

Příloha 25: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem Sputniknews.com

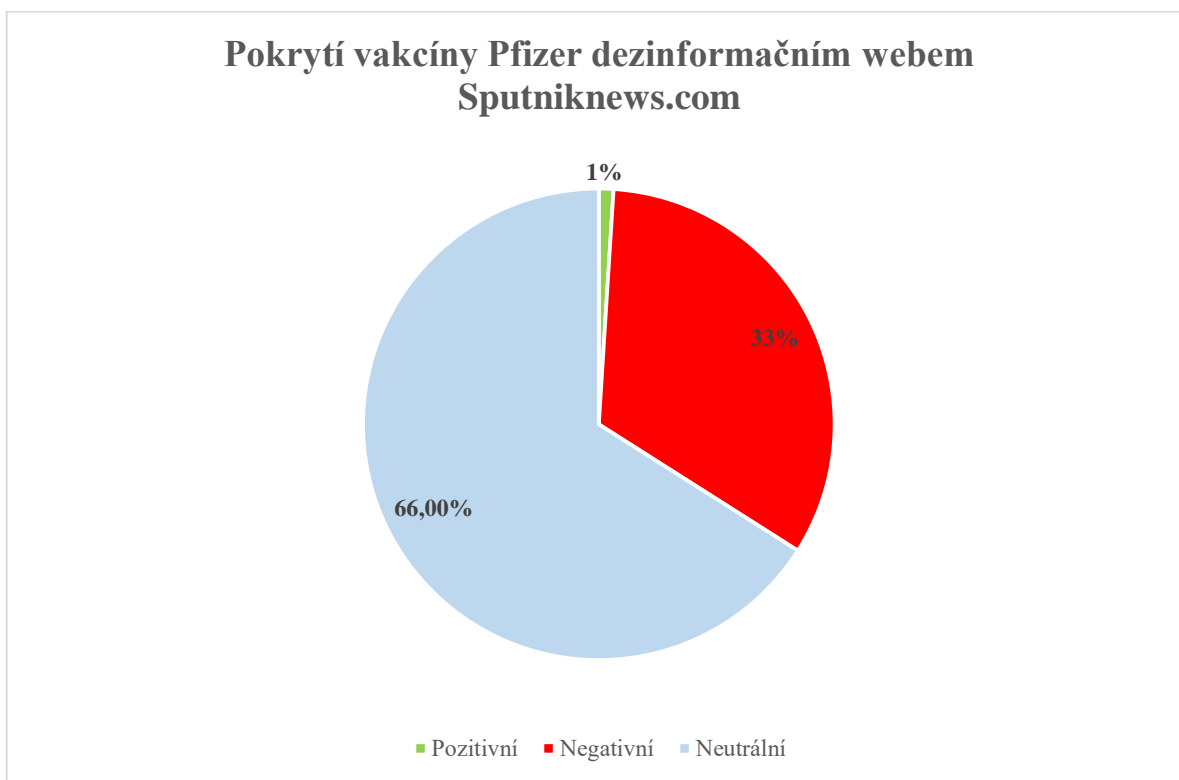
Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

Příloha 26: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem Sputniknews.com

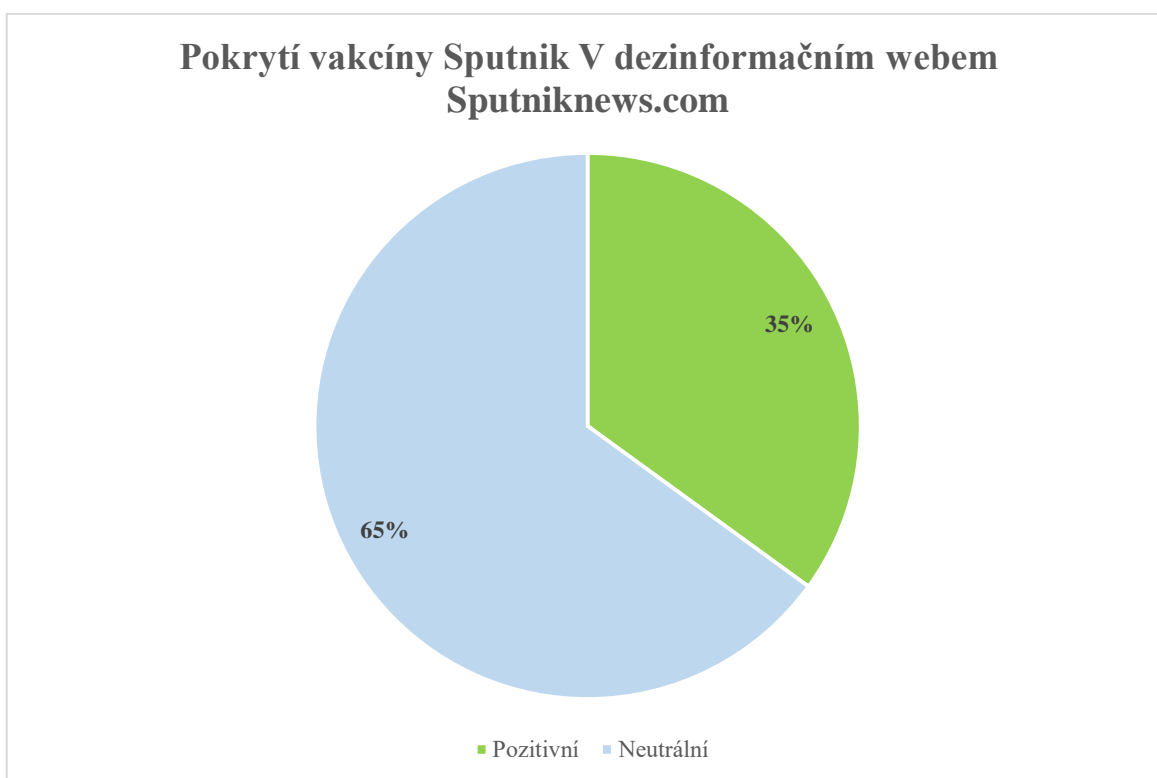
Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

Příloha 27: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem Sputniknews.com

Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

Příloha 28: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem Sputniknews.com

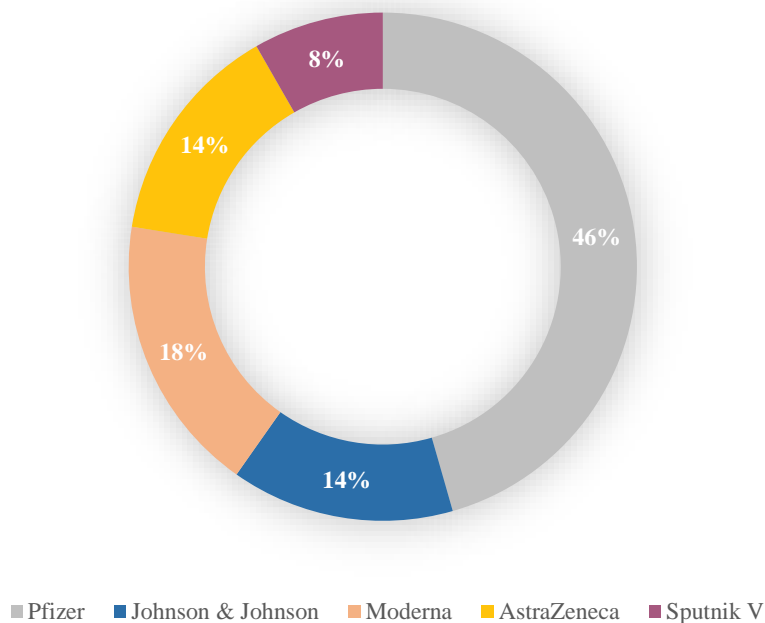
Vlastní zpracování, zdroj: Sputniknews.com

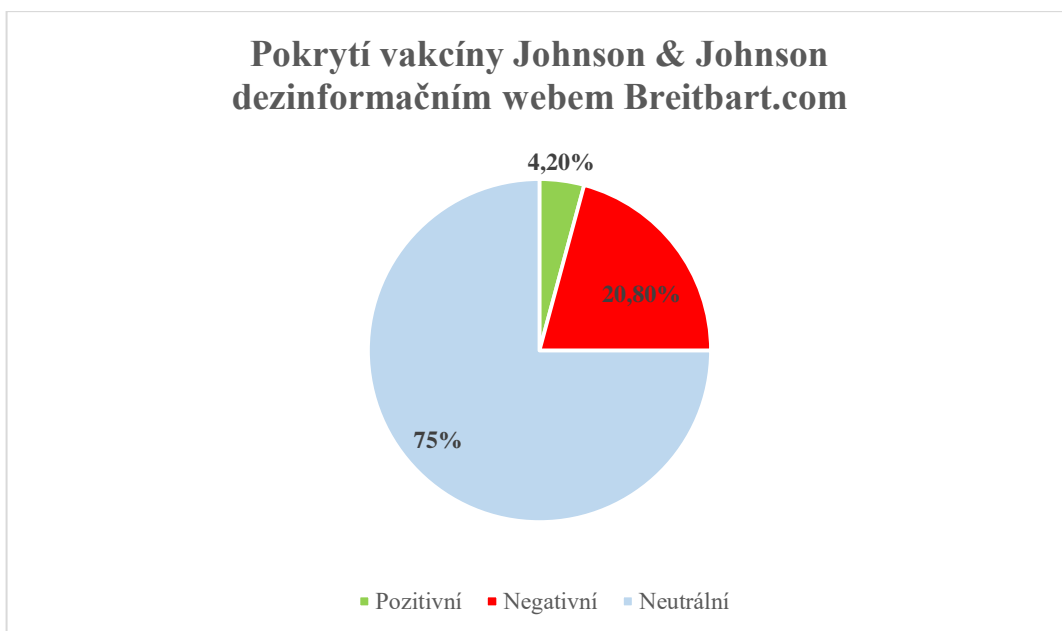
Příloha 31: Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Breitbart.com

Pokrytí konkrétních vakcín dezinformačním webem Breitbart.com

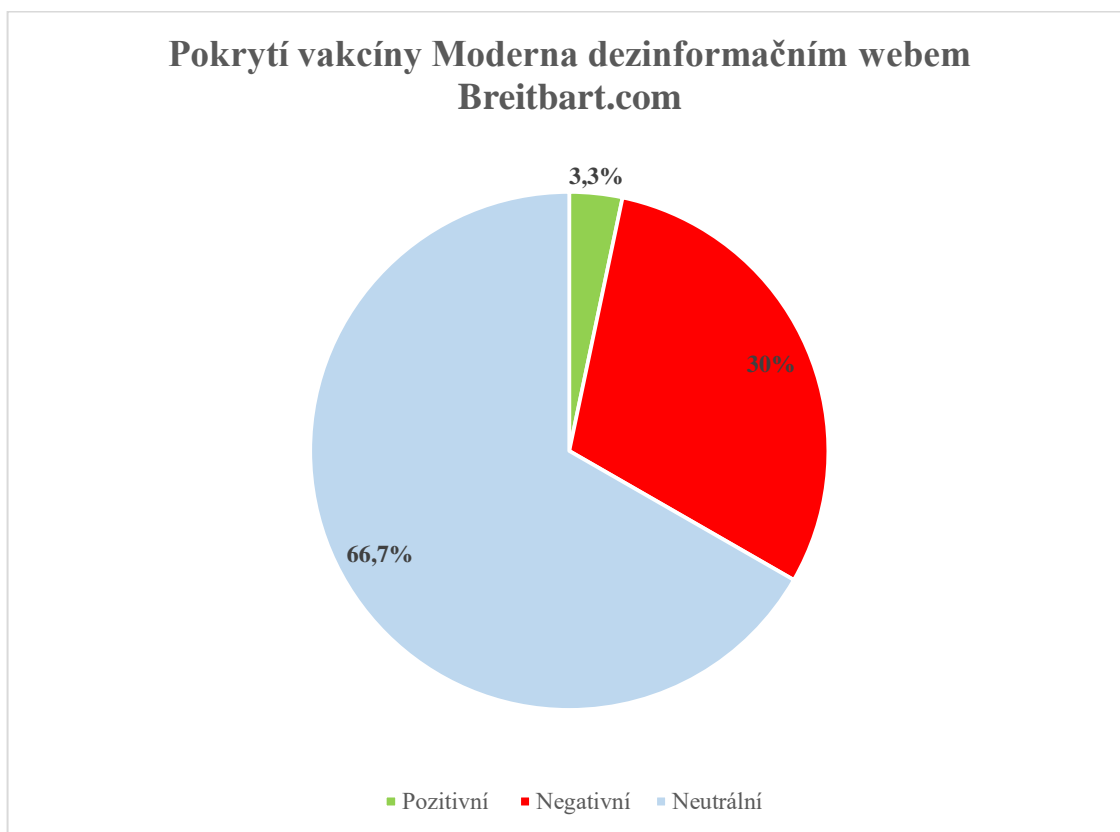
Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Příloha 32: Pokrytí vakcíny Johnson & Johnson dezinformačním webem Breitbart.com

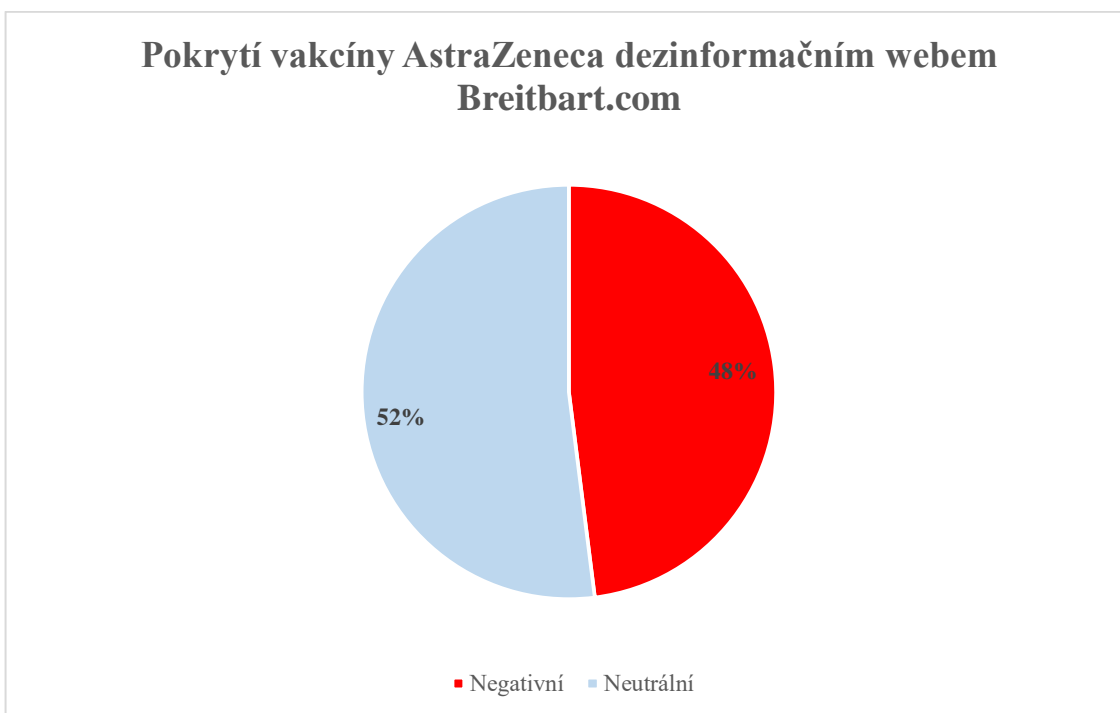
Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Příloha 33: Pokrytí vakcíny Moderna dezinformačním webem Breitbart.com

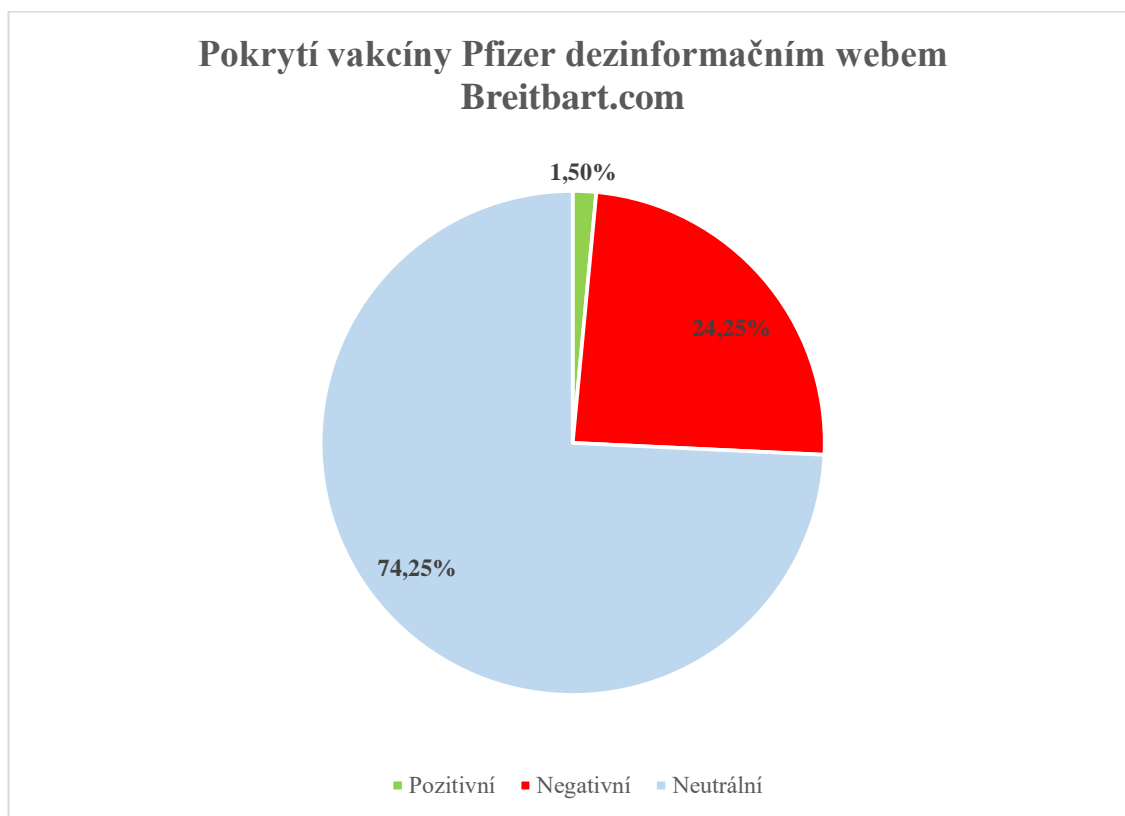
Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Příloha 34: Pokrytí vakcíny AstraZeneca dezinformačním webem Breitbart.com

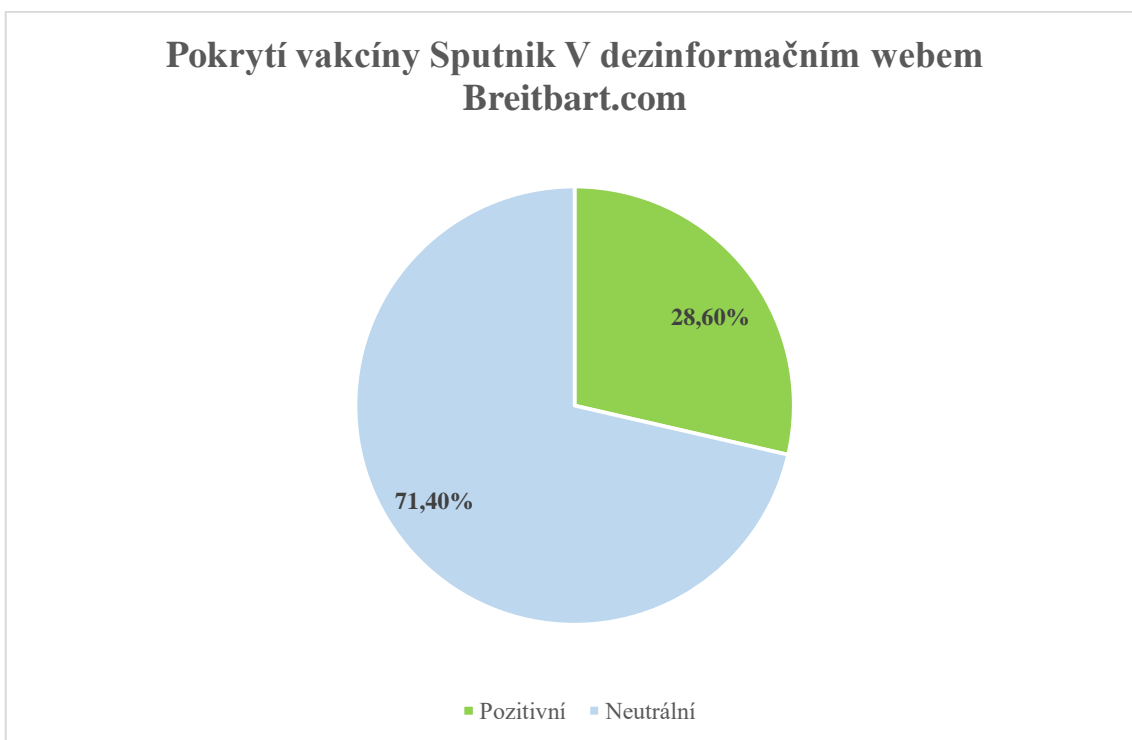
Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Příloha 35: Pokrytí vakcíny Pfizer dezinformačním webem Breitbart.com

Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

Příloha 36: Pokrytí vakcíny Sputnik V dezinformačním webem Breitbart.com

Vlastní zpracování, zdroj: Breitbart.com

